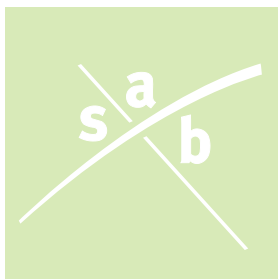

Visie landelijk gebied Zutphen

‘Wonen & Ondernemen in een gevarieerd landschap’

gemeente Zutphen

SAB
postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

Wouter Akkerman
Barbara van Dijk
Luuk van den Berg

projectnummer 130461
Vastgesteld in de gemeenteraad op 30 november 2015

Inhoud

1. Op weg naar een visie voor landelijk gebied	5
1.1 Doel: uitnodigen tot passende initiatieven	5
1.2 Overleg bij de voorbereiding op de visie	5
1.3 Opzet van de visie	6
1.4 Relatie met beleid van andere overheden	7
2. Visie op hoofdlijnen	9
2.1 Dynamisch landelijk gebied	9
2.2 Inspirerende zones	11
2.3 Ruimte voor initiatief	15
3. Kansen voor gebruik en bebouwing	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Agrarische bedrijvigheid	19
3.3 Niet-agrarische bedrijvigheid	25
3.4 Wonen	29
3.5 Recreatie	33
4. Visie op cultuurhistorie en landschap, natuur en waterhuishouding	39
4.1 Inleiding	39
4.2 Cultuurhistorie en landschap	41
4.3 Natuur waardevol in zichzelf	49
4.4 Waterhuishouding	53
5. Een duurzaam landelijk gebied	55
6. Bouwstenen gebiedsDNA als inspiratiebron ontwikkelingen	59
7. Realisatie en doorwerking	89
Betrokken personen en instanties	92

1. Op weg naar een visie voor het landelijk gebied

1.1 Doel: uitnodigen tot passende initiatieven

De gemeente Zutphen heeft de Visie Landelijk Gebied Zutphen opgesteld. Deze visie is erop gericht om als gemeente en als samenleving een gezamenlijk kompas te hebben dat inspireert en duidelijkheid schept over de toekomst van het landelijk gebied. Te midden van een prachtig landschap en grote natuurgebieden geven inwoners vorm aan de economie en de leefbaarheid op het platteland. Om te kunnen ondernemen is het van belang duidelijkheid te hebben over toekomstige mogelijkheden. Ook voor burgers is het van belang zekerheid te hebben over de kwaliteit van hun leefomgeving.

De samenleving is echter aan verandering onderhevig en de toekomst is niet volledig voorspelbaar. Deze visie bevat daarom vooral een uitnodiging om met alle veranderingen een economisch sterk landelijk gebied vorm te geven, waarin het prettig wonen is en waar genoten kan worden van natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten. De visie schetst mogelijkheden voor de ontwikkeling van een breed scala aan functies. Daarnaast biedt de visie inspiratie om bij de vormgeving van erven en bebouwing de lokale identiteit te versterken door de inrichting aan te laten sluiten bij het 'DNA' van het betreffende gebied. Bij nieuwe ontwikkelingen gaat de gemeente met de initiatiefnemer in gesprek over de toepassing van de mogelijkheden zoals in deze visie zijn opgenomen.

1.2 Overleg bij de voorbereiding op de visie

Bij het voorbereiden van de Visie Landelijk Gebied Zutphen is op verschillende manieren overleg gevoerd met inwoners uit het gebied om te bevorderen dat de visie aansluit bij de wensen en behoeften vanuit het gebied. Kenmerken van het gebied, trends en gewenste ontwikkelingen zijn met verschillende belanghebbenden besproken aan de hand van een discussienota. De accenten tijdens de verschillende overleggen zijn hieronder in een notendop samengevat, waarbij beseft wordt dat er veel meer is gezegd dan hier kan worden weergegeven.

Adviesgroep: ruimte voor ontwikkeling met behoud van landschappelijke kwaliteit

De adviesgroep is gevormd uit diverse bestaande organisaties en individuele leden die zich daarvoor hebben aangemeld naar aanleiding van een advertentie in de krant. In de adviesgroep was sprake van een evenwichtige vertegenwoordiging van verschillende belangen in het landelijk gebied. Met de adviesgroep is tweemaal gebrainstormd over gewenste en ongewenste ontwikkelingen in het landelijk gebied. Over het algemeen pleitten leden uit de adviesgroep voor veel ruimte om te ondernemen op de erven zelf, mits effecten naar buiten toe worden voorkomen (goede landschappelijke inpassing, geen lichthinder, geen buitenopslag). Verrommeling moet worden voorkomen. Nieuwe initiatieven zijn welkom, maar ze mogen niet leiden tot hinder voor bestaande agrarische bedrijven.

Consultatie bevolking: stel geen extra regels, bied ruimte voor ontwikkeling

De bevolking is in de volle breedte uitgenodigd om mee te denken over de gewenste ontwikkeling van het landelijk gebied tijdens een consultatie-avond. Er waren vooral agrarische ondernemers aanwezig om mee te denken over de visie. Er kwam daaruit breed naar voren dat agrariërs de ruimte moeten krijgen om te kunnen ondernemen. De verschillende overheden stellen daarbij genoeg kaders. Regels vanuit de gemeente zijn ongewenst. Agrarische bedrijven mogen gezien worden, erfbeplanting moet niet worden verplicht. Andere functies in het landelijk gebied zijn welkom als ze de ontwikkeling van agrarische bedrijven niet hinderen.

Forum: ruimte bieden voor ondernemen met behoud van landschappelijke kwaliteit door maatwerk per deelgebied.

Ter voorbereiding op behandeling en uiteindelijk besluitvorming van de Visie Landelijk Gebied in de gemeenteraad zijn in een forumvergadering aandachtspunten voor de visie geformuleerd. Centraal stond daarin dat er ruimte moet zijn voor ondernemers zonder dat de ene functie de andere schaadt. Daarbij is maatwerk nodig om de mogelijkheden af te stemmen op de landschappelijke kwaliteit. Aandacht wordt gevraagd voor stads- en biologische landbouwen duurzaam ondernemen.

Ruimte voor ondernemen binnen een mooi landschap en een prettige woonomgeving

Bij het opstellen van de Visie Landelijk Gebied is met de inbreng van de verschillende groepen rekening gehouden. Als centraal uitgangspunt is genomen dat er ruimte moet worden geboden voor de groei en vestiging van bedrijvigheid en dat de kwaliteit van het landschap en de woonomgeving behouden dient te blijven. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de wensen van adviesgroep, bevolking en forumleden.

1.3 Opzet van de visie

De Visie begint in hoofdstuk 2 met een beschrijving van de visie op hoofdlijnen. Deze visie zet in op het benutten van kansen. Het biedt mogelijkheden om met initiatieven op specifieke gebiedseigenschappen in te spelen.

In hoofdstuk 3 worden kansen en mogelijkheden voor verschillende functies in het landelijk gebied beschreven, zoals de mogelijkheden voor bedrijvigheid in de agrarische sector, bedrijven gericht op recreatie en toerisme, voor wonen enzovoort. Hoewel het plangebied gevarieerd is, zijn de meeste functies overal in een gelijke mate mogelijk.

Naast functies en vormgeving zijn er ook algemene waarden van belang bij het ontwikkelen van de visie op het landelijk gebied. Dit betreft thema's als cultuurhistorie en landschap, waterhuishouding en natuur. Deze komen aan de orde in hoofdstuk 4. Duurzaamheid als algemene basisvoorwaarde voor nieuwe ontwikkelingen wordt beschreven in hoofdstuk 5.

Het maatwerk per deelgebied betreft niet zozeer de functies, maar vooral de vormgeving. De wijze waarop de erven worden ingericht en waarop zij landschappelijk kunnen worden ingepast verschilt van plek tot plek. Vanuit het 'gebiedsDNA' van het landelijk gebied zijn hiervoor inspirerende principes aan te reiken die variëren per deelgebied. Deze principes worden in hoofdstuk 6 beschreven.

1.4 Relatie met beleid van andere overheden

In de voorliggende gebiedsvisie is de visie van de gemeente Zutphen weergegeven. Naast het gemeentelijke beleid, is er echter ook beleid van andere overheden (bijvoorbeeld Rijk, provincie Gelderland, waterschappen) op het gebied van toepassing, dat initiatiefnemers bij de voorbereiding van hun plannen moeten betrekken. Daar waar het beleid van andere overheden de mogelijkheden voor de gemeente Zutphen vergaand beïnvloed wordt dit beleid in tekstkaders weergegeven.

2. Visie op hoofdlijnen

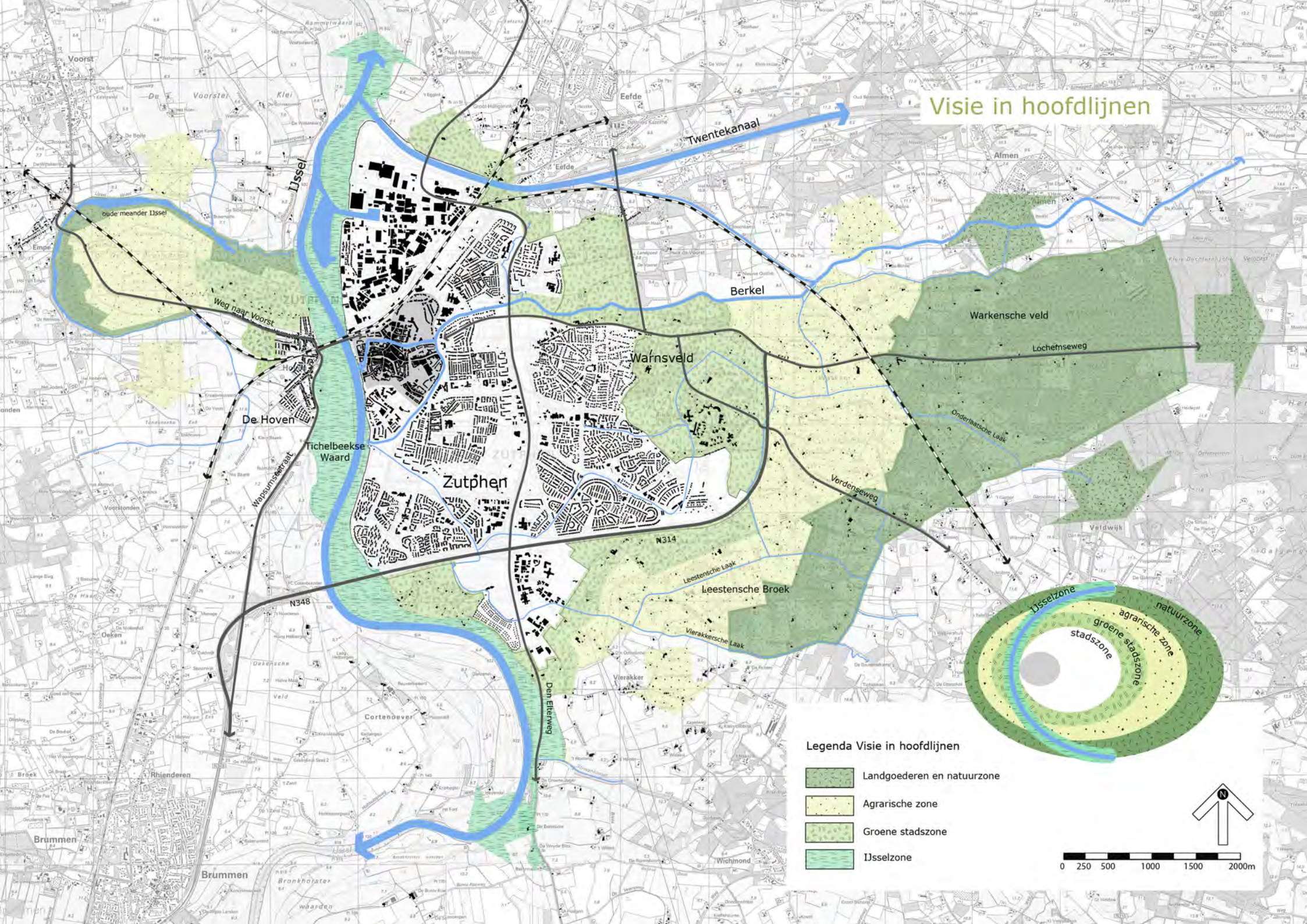
2.1 Dynamisch landelijk gebied

Zutphen en het landelijk gebied kennen een lange ontstaansgeschiedenis en herbergen beide nog steeds bijzondere cultuurhistorische waarden. Het oude landschap is gevormd door de rivieren de Berkel en de IJssel. Al vroeg werd het gebied bewoond op de hogere delen langs de rivieren en de hogere opduikingen in de overige delen van het landschap. De rivieren waren belangrijk voor de handel en Zutphen groeide uit tot een belangrijke Hanzestad. Sporen van een bewogen verleden zijn zowel in de stad als het omringende landschap terug te vinden. Lang werd de natuur en het landschap buiten de stad gehouden. Stadsmuren en vestingwerken zorgden voor een scherp contrast tussen stad en het ommeland. De relatie tussen beide was echter groot en direct. Voedsel voor de stad werd immers verbouwd buiten de poorten van de stad. Alle onderdelen in het landschap maakten deel uit van het agrarische systeem van de boeren. Zij vormde ook het landschap door de aanleg van houtwallen als veekering en gebruik van het hout. De nattere graslanden langs de beken werden gebruikt als hooilanden, de essen werden gevormd door de eeuwenlange bemesting, heide ontstond door de begrazing door de schapen. Slechtere gronden werden of bleven bebost en het hout werd gebruikt in de bouw of als stookhout. Deze samenhangende verbindingen en vanzelfsprekendheden zijn grotendeels verdwenen. Het landschap is dynamisch en door de veranderende behoefte en vraag verandert het landschap mee. Naast de agrariërs als ondernemers in het buitengebied zijn ook andere ondernemers en gebruikers die het buitengebied als hun vestigingsgebied gaan zien.

Stadsmuren zijn geslecht en de stad en het land zijn steeds meer met elkaar verweven. Het landelijk gebied vormt nu ook een belangrijk uitloopgebied voor de recreërende stadsbewoners en de regio. Een landelijk gebied dat een sterke eigen identiteit heeft door de natuurlijke ligging en de ontwikkelingsgeschiedenis die het vervolgens heeft doorgemaakt. Een identiteit die gevormd en bepaald wordt door het zogenaamde 'gebiedsDNA'. Het gebiedsDNA wordt gevormd door de specifieke abiotische, biotische, functionele en ruimtelijke bouwstenen/eigenschappen die in kenmerkende patronen en structuren in een gebied voorkomen en zo het karakter van het landelijk gebied bepalen.

De gemeente Zutphen bouwt in de toekomst voort aan een landelijk gebied waarbij het van groot belang is de eigen identiteit van het landelijk gebied, bepaald door het eigen specifieke gebiedsDNA, als inspiratiebron te gebruiken bij nieuwe ontwikkelingen en initiatieven. De gemeente Zutphen nodigt u uit mee te bouwen aan een aantrekkelijk landelijk gebied om in te wonen, te werken, te recreëren en dat ook ruimte biedt aan natuur en water.

Visie in hoofdlijnen

Legenda Visie in hoofdlijnen

- Landgoederen en natuurzone
- Agrarische zone
- Groene stadszone
- Disselzone

0 250 500 1000 1500 2000m

2.2 Inspirerende zones

Vanuit de analyse van het gebiedsDNA van het landelijk gebied van Zutphen en de resultaten van de verschillende participatiebijeenkomsten onderscheiden we vier zones in het landelijk gebied. Elke zone kent eigen accenten en speerpunten die inspiratie bieden voor de ontwikkeling van het landelijk gebied in de toekomst.

We onderscheiden de volgende zones:

- De groene stadszone
- De agrarische zone
- De landgoederen en natuurzone
- Dragers en verbindingen

De groene stadszone

Direct rondom het stedelijke gebied van Zutphen onderscheiden we een zone waarvan de identiteit bepaald wordt door een mozaïek van landgoederen, stads- en moestuinen, (natuur)speel- en recreatieplekken, afwisselende agrarische activiteiten, bed en breakfast, theetuinen, etc. ingebed in een groen, lommerrijk en afwisselend landschap. Een landelijk gebied dat voor de stadsbewoners aantrekkelijk is om te recreëren, dichtbij huis en een gebied dat goed te bereiken en ontsloten is.

De agrarische zone

Buiten deze groene stadszone is de agrarische zone gelegen. Het gebied staat hier vooral ten dienste van de agrariër en biedt ruime en flexibele mogelijkheden voor een goed functionerend en economisch rendabel bedrijf. Daarnaast wordt ook in dit gebied ingezet op het benutten van kansen voor de vrijetijdseconomie en een goed vestigingsklimaat voor andere vormen van bedrijvigheid.

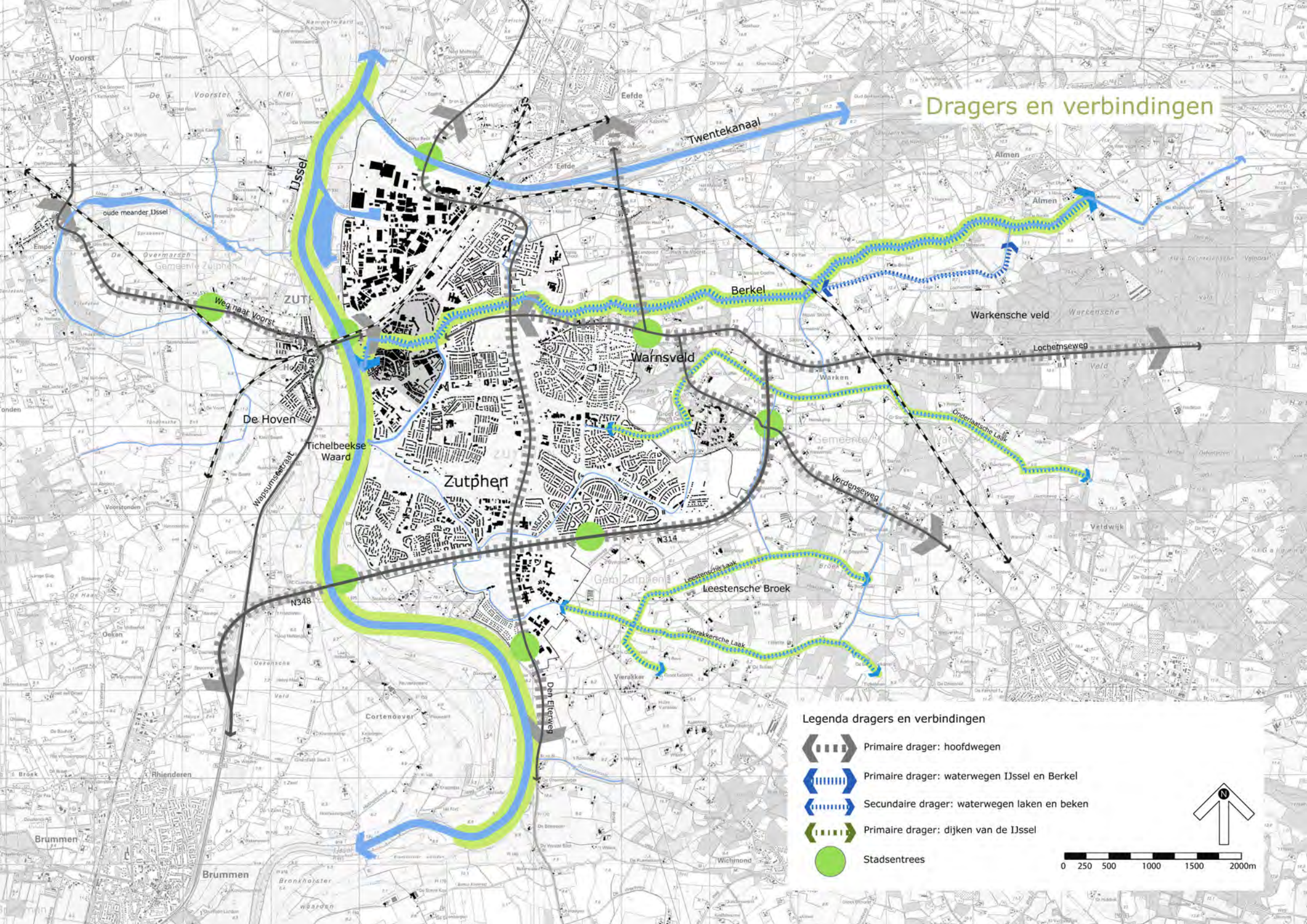
De landgoederen- en natuurzone

Aan de buitenranden van de gemeente Zutphen aan de oost- en westzijde, verbonden met de buurgemeenten, ligt de landgoederen- en natuurzone. De grote aaneengesloten bos- en natuurgebieden van de landgoederen, het Grote Veld, het Berkeldal, de Baakse beek en de oude meander van de IJssel bepalen de identiteit van deze zone. Het behouden en ontwikkelen van de natuurdoelen staan hier voorop. De landgoederen aan de oostkant van Zutphen, op de overgang naar Vorden en aan de noordkant richting Eefde, vormen door hun cultuurhistorische en natuurwaarden een aantrekkelijk recreatiegebied voor Zutphen en omstreken. Hier komen bezoekers van buiten de stad op af.

Dragers en verbindingen

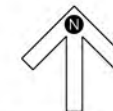
De hierboven beschreven zones rondom Zutphen worden onderling verbonden door verschillende dragers in het landschap. Het gaat dan om wegen, rivieren en beken. De IJssel, Berkel, Onderlaatsche Laak en de Vierakkersche Laak vormen ruimtelijk en ecologisch belangrijke dragers van het landelijk gebied van Zutphen. Zij verbinden de stad met het landelijk gebied. Deze blauwe dragers hebben ook een betekenis als ecologische verbinding voor flora en fauna. Daarnaast zijn het uitgelezen structuren voor recreatieve routes die de stad en het landelijk gebied met elkaar verbinden.

Dragers en verbindingen

Legenda dragers en verbindingen

- Primaire drager: hoofdwegen
- Primaire drager: waterwegen IJssel en Berkel
- Secundaire drager: waterwegen laken en beken
- Primaire drager: dijken van de IJssel
- Stadsentrees

0 250 500 1000 1500 2000m

Landgoederen en natuurzone

Agrarische zone

Groene stadszone

BOERDERIJ WINKEL

"Korenbluk" GEESINKWEG

RID 9-5U ZA 10-12

2.3 Ruimte voor initiatief

Het is de ambitie van deze visie om private partijen uit te nodigen om de potenties van het gebied verder te benutten. De visie biedt ruimte voor creatieve initiatieven en nieuwe (economische) ontwikkelingen. Bij deze ruimte voor initiatief hoort samenspraak met aandacht voor duurzaam behoud en ontwikkeling van het landelijk gebied. Bijvoorbeeld een duurzame landbouwsector, maar ook duurzaam behoud en ontwikkeling van landschap en natuur. Kwaliteiten van landschap en haar verscheidenheid zoals onder andere beschreven in het Landschapsontwikkelingsplan, kernkwaliteiten beschreven in het Nationaal Landschap de Graafschap erkent de gemeente de als belangrijke aanwezige kwaliteiten van het landelijk gebied. Daarnaast zijn er nog vele aspecten binnen de ruimtelijke ordening van invloed op een ontwikkeling. En naast oog voor bestaande waarden heeft de gemeente ook oog voor gevolgen van een ontwikkeling. Het vertrekpunt van deze visie is een nadrukkelijke uitnodiging voor initiatief. De combinatie van vele aspecten bepalen de uiteindelijke ontwikkelingsmogelijkheden voor het landelijk gebied.

Met de ruimte in de visie kunnen gebruikers van het gebied beter inspelen op een veranderende markt en vraag. Ook heeft de visie als ambitie om zoveel mogelijk de regeldruk te beperken, al zijn niet alle regels te voorkomen. De uitdaging zit in het maken van de match tussen kwaliteiten van een initiatief en de kwaliteiten van de plek of het gebied.

Gelderse Ladder voor duurzaam ruimtegebruik

De provincie Gelderland heeft in haar Omgevingsvisie de Gelderse Ladder voor duurzaam ruimtegebruik vastgesteld. Deze 'Ladder' is van grote invloed op de mogelijkheden voor nieuwe functies in het landelijk gebied van Zutphen. Nieuwe bebouwing in het landelijk gebied moet volgens de provincie een kwaliteitsverbetering zijn in het gebied. Volgens de Gelderse Ladder voor duurzaam ruimtegebruik moet onderbouwd worden waarom de nieuwe functies niet in de bestaande steden en dorpen gebouwd kunnen worden of in vrijgekomen (agrarische) bebouwing in het landelijk gebied.

Dit beleid heeft tot gevolg dat in de Visie Landelijk Gebied het accent ligt op bestaande bebouwde erven waar nieuwe functies mogelijk zijn en dat slechts in uitzonderlijke situaties nieuwe erven met nieuwe bebouwing kunnen worden gerealiseerd.

3. Kansen voor gebruik en bebouwing

3.1 Inleiding

Het landelijk gebied van Zutphen is een levendig gebied dat veel verschillende vormen van gebruik kent. Dit gevarieerde gebruik vormt een van de bouwstenen van het specifieke gebiedsDNA van het landelijk gebied. Van belang is dat we ruimte bieden aan de groei en ontwikkeling van deze economische activiteiten in het landelijk gebied. Zij zorgen immers voor een leefbaar en economisch gezond klimaat van het landelijk gebied. Belangrijk vinden we daarbij dat nieuwe ontwikkelingen en initiatieven passend zijn in en bijdragen aan het specifieke gebiedsDNA. Gezamenlijk bepalen de bouwstenen van het gebiedsDNA immers de identiteit van het landelijk gebied van Zutphen. Door de vormgeving van ontwikkelingen aan te laten sluiten bij het lokale gebiedsDNA, is het mogelijk om in vrijwel het hele gebied een breed pakket aan gebruiksmogelijkheden te bieden. Het ruimtelijke effect naar buiten toe wordt dan immers getemperd door de kwaliteit van de vormgeving en inpassing.

In dit hoofdstuk geven we aan welke doelstellingen we nastreven voor de verschillende gebruiksvormen in het landelijk gebied en welke kansen we bieden en faciliteren aan nieuwe ontwikkelingen en initiatieven. We onderscheiden daarbij de volgende gebruiksvormen:

- Agrarische bedrijvigheid
- Niet agrarische bedrijvigheid
- Wonen
- Recreatie en vrijetijdseconomie

3.2 Agrarische bedrijvigheid

Visie op agrarische bedrijvigheid

Agrarische bedrijvigheid is een belangrijke economische functie die vanouds sterk bepalend is voor het karakter van het landelijk gebied. Het bewerken van het land in de verschillende seizoenen en de zichtbare aanwezigheid van koeien brengen een bedrijvigheid met zich mee die toont dat er sprake is van een levend landschap. Ook het onderhoud van landschapselementen zoals houtsingels, hagen en dergelijke vindt vaak plaats door agrariërs. De sector is daardoor niet alleen economisch van belang, maar draagt ook bij aan de landschappelijke en recreatieve kwaliteit van het gebied. De ontwikkeling van de agrarische sector krijgt de ruimte, waarbij het accent ligt op grondgebonden agrarische bedrijvigheid. Het overgrote deel van de bedrijven is grondgebonden en vooral bij dit type bedrijven is nog groei te verwachten. Hergebruik van eventuele vrijkomende erven wordt gestimuleerd om leegstand te voorkomen en vrijkomende milieuruimte te benutten voor toekomstbedrijven.

Doelstellingen:

- 1) Agrarische bedrijvigheid koesteren vanuit economisch, landschappelijk en recreatief belang.
- 2) De ontwikkeling van agrarische bedrijven faciliteren om te kunnen blijven concurreren op de wereldmarkt.
- 3) Ruimte bieden aan schaalvergroting en verbreding van agrarische bedrijven met recreatieve of andere bedrijvigheid.
- 4) Intensieve veehouderij kan op de bestaande locaties groeien, mits de ruimtelijke kwaliteit, het dierenwelzijn of de volksgezondheid verbetert of minimaal gelijk blijft.
- 5) Kansen benutten voor niet-grondgebonden agrarische bedrijven in vrijgekomen agrarische bebouwing.

- 6) Concentratie van de bestaande kassencomplexen bij De Hoven, met een verbetering van de landschappelijke, economische en sociale kwaliteit.
- 7) Kansen voor nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven.
- 8) Kansen voor nieuwe functies op vrijgekomen agrarische erven.
- 9) Milieuruimte benutten voor de groei van toekomstbedrijven, onbenutte reservering van milieuruimte bij hobbybedrijven voorkomen.
- 10) Kansen voor nieuwe agrarische bedrijfstypen.
- 11) Nieuwe uitstraling van agrarische bedrijven uitwerken in welstand.

Kenschets van de huidige agrarische sector in Zutphen

In het landelijk gebied van Zutphen zijn circa 40 agrarische bedrijven actief die zo groot zijn dat zij werk bieden aan minimaal 1 volwaardige arbeidskracht (fte). Het betreft 25 rundveebedrijven waarvan 20 gespecialiseerd in melkvee. Het zijn relatief grote bedrijven (gemiddeld 728.700 kg melk per jaar, tegenover 715.000 gemiddeld in Nederland in 2013). Daarbij is ook de kwaliteit van de melk uit deze streek beter dan gemiddeld.

De agrarische sector bestaat verder uit 4 volwaardige pluimveebedrijven. Op één (gemengd)bedrijf worden vleesvarkens gehouden, er zijn 4 paardenbedrijven, 1 akkerbouwer. Bovendien zijn er twee bedrijven met glas- en vollegronds groenteteelt.

Sinds 2000 is het aantal bedrijven in de gemeente Zutphen afgenomen met 30%, het aantal dieren in de melkveesector is sinds 1986 ongeveer gelijk gebleven. Het zijn minder bedrijven, met meer dieren.

In de melkveehouderij is een groei te verwachten vanwege de afschaffing van het melkquota per 1 april 2015. Friesland Campina verwacht een groei van de melktoevoer met 20% in 2 jaar, die zich daarna stabiliseert. De melkveebedrijven in Zutphen hebben zich de afgelopen jaren al op deze groei voorbereid.

De Nederlandse en Zutphense legkippensector heeft het zwaar doordat maatregelen voor dierenwelzijn niet overal in Europa even strikt gehandhaafd worden.

In de paardenfokkerij is een trend van mondialisering van in- en verkoop te zien. Nederlandse, Belgische en Franse paarden zijn geliefd op de wereldmarkt (Midden-Oosten en Azië).

De groente- en fruittelers binnen de gemeente hebben in het algemeen geen behoefte aan uitbreiding, aangezien zij redelijk arbeidsintensief op een klein areaal werkzaam zijn. Het bestaande glastuinbouwbedrijf kan zich weer verder ontwikkelen nu het beleid in de omgeving van De Hoven duidelijk is geworden.

Naast deze genoemde agrarische bedrijven is er op nog circa 20 erven sprake van agrarische activiteiten zonder dat dit voorziet in een hoofdinkomen.

Uitwerking van de visie op agrarische bedrijvigheid

1) Het behoud van de agrarische bedrijvigheid is van belang vanuit economisch, landschappelijk en recreatief oogpunt.

2) De ontwikkeling van agrarische bedrijven faciliteren om te kunnen blijven concurreren op de wereldmarkt.

3) Ruimte bieden aan schaalvergroting en verbreding van agrarische bedrijven met recreatieve of andere bedrijvigheid.

Om te kunnen blijven produceren voor de wereldmarkt is het van belang dat agrarische bedrijven zich kunnen blijven ontwikkelen. De doorgaande schaalvergroting leidt geleidelijk tot minder bedrijven, maar grotere bedrijven. Dit betekent dat er bedrijven zijn die zullen investeren en bedrijven die afbouwen of overgaan op andere (bedrijfs)activiteiten. Beide ontwikkelingsrichtingen wil de gemeente faciliteren.

Provinciale randvoorwaarden voor groei van agrarische bedrijven

Recent heeft de provincie Gelderland in de Omgevingsvisie nieuwe randvoorwaarden voor agrarische bedrijvigheid bepaald. Kort samengevat houden zij het volgende in:

- de groei van melkveehouderijen is alleen mogelijk als deze bedrijven grondgebonden zijn en over voldoende cultuurgrond beschikken en in ieder geval in 50% van de eigen ruwvoer-behoefte kunnen voorzien.
- de uitbreiding moet ruimtelijk aanvaardbaar zijn, waarbij het erf landschappelijk moet worden ingepast.
- de provincie ontwikkelt een beoordelingssysteem op grond waarvan agrarische bedrijven ontwikkelingsruimte kunnen krijgen afhankelijk van hun score op het gebied van milieu, dierenwelzijn, volksgezondheid en ruimtelijke kwaliteit. Dit beoordelingssysteem zal vanaf 1 januari 2016 in werking moeten treden. Over de exacte invulling vindt overleg plaats met de regio's.

4) Intensieve veehouderij kan op de bestaande locaties groeien

In 2016 zal de provincie Gelderland bepalen in hoeverre er ruimte kan worden geboden voor een vergroting van bedrijven met intensieve veehouderij. In afwachting van het provinciale beleid stelt de gemeente Zutphen dat er uitzicht op groei moet zijn om te kunnen investeren in de toepassing van nieuwe technieken die milieuwinst opleveren. Daarom wordt, voorzover dit past in het toekomstige provinciale beleid, ruimte geboden voor de groei van bestaande intensieve veehouderijbedrijven, mits de ruimtelijke kwaliteit, het dierenwelzijn of de volksgezondheid verbetert of minimaal gelijk blijft.

Stikstof bepaalt groeimogelijkheden van agrarische bedrijvigheid

Het Europese en nationale beleid voor Natura 2000-gebieden (zoals bijv. de IJssel, landgoederen Brummen, Veluwe) leidt naar verwachting tot een beperking van de (planologische) groeimogelijkheden van agrarische bedrijven. Deze Natura 2000-gebieden kampen met een overdosis aan stikstof. Volgens de Natuurbeschermingswet 1998 mogen er geen significante negatieve effecten optreden op de Natura 2000-gebieden. In de praktijk betekent dit dat de depositie (neerslag) van stikstof op dit gebied niet mag toenemen, en dat de emissie (uitstoot) van stikstof uit agrarische bedrijven niet mag toenemen. Hierdoor staan de veehouderijbedrijven voor de uitdaging om hun bedrijf te laten groeien zonder dat de stikstofemissie toeneemt. Naar verwachting is dit beleid bepalend voor de groei van de veehouderij in Zutphen.

5) Kansen benutten voor niet-grondgebonden agrarische bedrijven in vrijgekomen agrarische bebouwing

Niet-grondgebonden agrarische bedrijven zijn bedrijven waarbij de productie uitsluitend in gebouwen plaatsvindt. De bedrijfsomvang is daardoor niet gerelateerd aan beschikbare teeltgronden in de directe omgeving van het bedrijf. Het gaat bijvoorbeeld om witloftelers, champignontelers en viskwekerijen waarbij de productie in geheel gesloten bebouwing plaatsvindt. Deze vormen van bedrijvigheid lenen zich goed als hergebruiksfuncties voor vrijgekomen agrarische bebouwing. Uitbreiding van bebouwing voor deze functies is, net als bij niet-agrarische bedrijven, beperkt mogelijk. Doordat zij niet gebonden zijn aan teeltareaal kan groei eenvoudig leiden tot relatief veel verstening in het landelijk gebied. Voor echte uitbreidingsmogelijkheden dienen dergelijke bedrijven op bedrijventerreinen gevestigd te zijn.

6) Concentratie van de bestaande kassencomplexen bij De Hoven, met een verbetering van de landschappelijke, economische en sociale kwaliteit.

Voor het bestaande glastuinbouwbedrijf zijn er kansen om de glasopstanden te clusteren nabij De Hoven. De gemeente streeft naar een herstructurering van deze omgeving, waarbij één toekomstbestendig glastuinbouwcluster ontstaat op enige afstand van De Hoven, nabij de spoorwegovergang aan de Weg naar Voorst. De nieuwe clustering van het bedrijf leidt tot een betere afwikkeling van het vrachtverkeer en biedt nieuwe mogelijkheden voor een versterking van landschappelijke kwaliteiten in de omgeving. Dit is conform de structuurvisie Middengebied IJsselsprong (vastgesteld door gemeenten Brummen en Zutphen, feb/mrt 2014).

7) Kansen voor nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven

Een deel van de agrarische bedrijven kiest voor een verbreding van de bedrijfsvoering door niet-agrarische neventakken aan de bedrijfsvoering toe te voegen. Tot op heden gaat het volgens gegevens van de Kamer van Koophandel om zes bedrijven die zich richten op verbreding (andere producten en diensten aanbieden naast voedsel) en verdieping (zelf verwerken van gewassen en/of zuivel en vlees). Bijzondere kansen voor dergelijke bedrijven liggen er in de groene gordel, in de directe nabijheid van de stad. Ook elders kunnen deze mogelijkheden worden benut. Het kan gaan om kleinschalige recreatieve functies, voorzieningen op het gebied van educatie, kunst of cultuur en allerhande kleinschalige bedrijvigheid. De gemeente Zutphen waardeert deze ontwikkeling omdat de plattelandseconomie hierdoor robuuster wordt, de leefbaarheid ondersteunt wordt en vaak ook de recreatieve mogelijkheden vergroot worden. Op de recreatieve mogelijkheden wordt in paragraaf 3.5 nader ingegaan.

8) Kansen voor nieuwe functies op vrijgekomen agrarische erven

Functieverandering kan bijdragen aan de ruimtelijke en economische kwaliteit van het buitengebied. Voor functieverandering naar wonen zie paragraaf 3.4. Naast functieverandering naar wonen is ook functieverandering naar werken mogelijk.

De gemeente biedt kansen voor nieuwe functies op vrijgekomen erven. Eveneens volgt de gemeente de landelijke discussie over leegstand. Leegstand en daarmee verpaupering van erven draagt niet bij aan ruimtelijke kwaliteit en vitaliteit van het buitengebied. De aard en omvang van de opgave voor de gemeente Zutphen wordt in regionaal

samenwerkingsverband met de regio Stedendriehoek geanalyseerd. Waar nodig zal de gemeente hier verdere invulling aan geven.

9) Milieuruimte benutten voor de groei van toekomstbedrijven, onbenutte reservering van milieuruimte bij hobbybedrijven voorkomen.

Agrarische bedrijven die zijn afgebouwd en overgaan op hobbymatig agrarisch gebruik worden begeleid naar een andere bestemming. Voorkomen wordt dat onbenutte milieuruimte van hobbymatige bedrijven, onnodig beslag legt op groeiruumte die andere agrarische bedrijven ten goede kan komen. Met ruime mogelijkheden voor recreatieve (zie paragraaf 3.5 en andere niet-agrarische bedrijvigheid (zie paragraaf 3.3) wordt bevorderd dat het erf een passende nieuwe functie krijgt. Het doel is om leegstand en verpaupering van het erf te voorkomen en de leefbaarheid en economische kracht van het landelijk gebied uit te bouwen.

10) Kansen voor nieuwe agrarische bedrijfstypen

Vanwege de doorgaande schaalvergroting stoppen er agrarische bedrijven. Dit kan leiden tot leegstand. Daarom omarmd Zutphen de komst van eventuele (experimentele) nieuwe typen agrarische bedrijven. Zolang de agrarische gronden als productiefactor centraal staan in de bedrijfsvoering, zijn dergelijke bedrijfstypen welkom. Daarnaast is er ruimte voor nieuwe experimentele 'agrarische' bedrijven. Te denken valt aan bedrijven die zich richten op de teelt van bijvoorbeeld algen, of vis of andere producten, waarbij de bedrijfsvoering afhankelijk is van grote teeltvlakken of bassins in de open lucht. Voor de bedrijven die afhankelijk zijn van waterbassins doen de beste kansen zich voor in nattere gebieden, zoals de broeklanden en de beekdalen.

Vanwege de aard van deze bedrijvigheid zal er maatwerk moeten worden toegepast. Landschappelijke inpassing vormt daarbij één van de aandachtspunten. Wellicht zijn combinaties met educatie, recreatieve functies of de ontwikkeling van natuurwaarden mogelijk.

11) Nieuwe uitstraling van agrarische bedrijven uitwerken in welstand

Ontwikkeling van agrarische bedrijven betekent dat er een continue ontwikkeling plaatsvindt van technische ontwikkelingen en innovaties. Dergelijke ontwikkelingen worden ingegeven door allerlei aspecten, bijvoorbeeld dierwelzijn en emissie-uitstoot. Daarnaast vraagt de samenleving om een fraai landschap om bijvoorbeeld in te recreëren en te wonen. Agrarische bedrijven kunnen op verschillende manieren worden ingepast in het landschap. Om groei van bedrijven goed te kunnen faciliteren wordt in de reeds lopende actualisatie van de welstandsnota, de paragraaf voor het buitengebied, afgestemd op de voorliggende visie. Nieuwe concepten en innovaties zijn in de basis welkome ontwikkelingen. Nieuwe stalconcepten maken hier onderdeel van uit. Deze nieuwe vormen, bijvoorbeeld de zogeheten serrestallen, hebben impact op de beeldkwaliteit van een erf en in haar omgeving. Hoe nieuwe stalconcepten kunnen worden ingepast in het gebiedsDNA van een gebied zal in de welstandsnota worden ingevuld.

3.3 Niet agrarische bedrijvigheid

Visie op niet-agrarische bedrijvigheid

Door een jarenlang proces van schaalvergroting heeft een groot aantal agrarische erven een andere functie gekregen. Op veel erven is dat een andere vorm van bedrijvigheid geworden. Het landelijk gebied vervult duidelijk in een behoefte aan locaties waar wonen en werken gecombineerd kunnen worden en waar nieuwe bedrijven kunnen worden opgestart. Vaak wordt de landelijkheid van de locatie ingezet als een bijzondere kwaliteit van het aanwezige bedrijf, zoals bij therapieboerderijen, kinderopvang, ateliers en dergelijke.

Niet-agrarische bedrijvigheid stimuleert de plattelandseconomie en de leefbaarheid. Ook draagt zij, met het onderhoud van de erven en erfbeplanting, bij aan de landschappelijke waarde van het gebied. Bestaande bedrijven worden gekoesterd en nieuwe bedrijven worden verwelkomd.

Doelstellingen

- 1) Niet-agrarische bedrijvigheid koesteren en verwelkomen vanwege hun bijdrage aan de leefbaarheid en plattelandseconomie.
- 2) Grootschalige bedrijvigheid blijven concentreren op bedrijventerreinen om de leefbaarheid en recreatieve kwaliteit van het landelijk gebied te behouden.
- 3) Ruimte bieden om wonen en werken op het erf te combineren.

Kenschets van de huidige niet-agrarische bedrijvigheid in Zutphen

Volgens gegevens van de Kamer van Koophandel zijn er ruim 50 niet-agrarische bedrijven in het landelijk gebied gevestigd. Ruim 20 van deze bedrijven richten zich op de zakelijke dienstverlening. Deels zijn dit grotere bedrijven die bijvoorbeeld gevestigd zijn in de aanwezige

landhuizen, maar het betreft ook kleinschalige bedrijven die als beroep aan huis worden uitgeoefend. Daarnaast zijn er 9 bedrijven in de categorie 'rust, zingeving, ruimte en congres'. Aan veel erven is niet te zien dat er een bedrijf is gevestigd.

Verder zijn er enkele agrarische loonbedrijven, aannemersbedrijven en hoveniersbedrijven gevestigd, bedrijven gericht op kinderopvang, medische en persoonlijke verzorging, cultuur, verkoop van aanhangwagens, transport, horeca enzovoort.

In de omgeving van Bronsbergen is een wat hogere dichtheid aan publieksgerichte bedrijvigheid aanwezig. Ook langs de uitvalswegen naar Voorst, Lochem en Vorden en in de 'groene schil' is een concentratie van economische activiteit, vaak gekoppeld aan historische bebouwingscomplexen. In het overige gebied komt bedrijvigheid verspreid voor.

Uitwerking visie op niet-agrarische bedrijvigheid

1) Niet-agrarische bedrijvigheid koesteren en verwelkomen vanwege hun bijdrage aan de leefbaarheid en plattelandseconomie.

Niet-agrarische bedrijvigheid biedt kansen voor de plattelandseconomie, de leefbaarheid en de landschappelijke kwaliteit van vrijgekomen erven. In de visie van de gemeente is er ruimte voor een breed scala aan typen bedrijvigheid. Het kan gaan om loonbedrijven, hoveniers, aannemersbedrijven, kleine kantoorlocaties voor bijvoorbeeld software ontwikkelaars, administratiekantoren, kleinschalige productiebedrijven enzovoort. In de regel is er geen opslag in de openlucht mogelijk om overlast voor omwonenden te voorkomen en

de landschappelijke kwaliteit te behouden. Algemeen uitgangspunt is dat deze functies mogelijk zijn in bestaande bebouwing. Verstening van het buitengebied is onwenselijk.

2) Grootschalige bedrijvigheid blijven concentreren op bedrijventerreinen om de leefbaarheid en recreatieve kwaliteit van het landelijk gebied te behouden.

In het landelijk gebied is er slechts beperkt ruimte voor uitbreiding van bebouwing voor grootschalige niet-agrarische bedrijven. Voor grootschalige bedrijfsactiviteiten en activiteiten die veel verkeer aantrekken is ruimte op de bedrijventerreinen binnen het stedelijk gebied van de gemeente.

Gelderse Ladder voor duurzaam ruimtegebruik

Bij hergebruik van grote bebouwingscomplexen moet volgens de provincie Gelderland de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik toegepast worden. Dat betekent dat bij hergebruik van grote bebouwingscomplexen moet worden gemotiveerd dat er binnen de regio behoefte is aan de nieuwe functie. Ook moet worden gemotiveerd waarom een vestiging op een bedrijventerrein niet mogelijk is. De provincie wil hiermee voorkomen dat de bedrijven die via functieverandering worden gerealiseerd een bedreiging vormen voor de vitaliteit van de kernen en bedrijventerreinen.

3) Ruimte bieden om wonen en werken te combineren

De arbeidsmarkt is veranderd. Er wordt meer vanuit huis gewerkt en het aantal zelfstandigen is toegenomen. De ruimte op erven in het landelijk gebied biedt een uitgelezen kans om het wonen te combineren met bedrijvigheid of een beroep aan huis. Het starten van een beroep of bedrijf aan huis wordt ondersteund en gefaciliteerd. Een deel van de woning of de bijgebouwen mag voor bedrijvigheid worden benut.

3.4 Wonen

Visie op wonen in het landelijk gebied

Net als voor bedrijvigheid, geldt voor wonen dat het een belangrijke functie is die bijdraagt aan de leefbaarheid in het landelijk gebied en aan de landschappelijke kwaliteit van de aanwezige erven. De kwaliteit van het wonen in het landelijk gebied hangt samen met verschillende factoren, zoals het landelijke karakter van de omgeving, de rust door de lage woningdichtheid en de beperkte hoeveelheid verkeer, de grootte van het perceel met mogelijkheden voor hobbyweides, moestuinen en de grootte van de bebouwing met ruimte voor diverse functies. Nieuw is dat het wonen steeds meer gecombineerd wordt met bedrijvigheid in of bij de woning. Initiatieven om het wonen te combineren met dag- of verblijfsrecreatie worden toegejuicht.

Doelstellingen

- 1) Ruimte bieden aan grotere woningen of bijgebouwen.
- 2) Ruimte voor mantelzorg in de woning of de bijgebouwen.
- 3) Ruimte voor combinatie van wonen en voorzieningen voor de vrijetijdseconomie.
- 4) Om overschotten aan woningen te voorkomen, de rust op het platteland te behouden en agrariërs niet te hinderen worden geen nieuwe woningen gerealiseerd.
- 5) Nieuwe woningen worden na sloop van ontsierende bebouwing op een agrarisch erf (Rood-voor-rood) alleen toegestaan bij een grote toename van de ruimtelijke kwaliteit, zodat een overschot aan woningen en hinder voor agrariërs wordt voorkomen.

Kenschets van het wonen in het landelijk gebied van Zutphen

De woningen in het landelijk gebied van Zutphen zijn voor het overgrote deel woningen van voormalige agrarische bedrijven. Daarnaast betreft het een aantal landhuizen en enkele woningen die vroeger als arbeiderswoning zijn gerealiseerd of gewoon als zelfstandige woning. De grootte van de woningen varieert. Vanzelfsprekend zijn de landhuizen en een deel van de woningen op landgoederen relatief groot. Ook woningen die tot voor kort als agrarische bedrijfswoning in gebruik waren of waarbij de voormalige deel bij de woning is getrokken zijn relatief groot.

De woningmarkt in het landelijk gebied staat onder druk. Er is relatief veel aanbod en weinig vraag al draagt de nabijheid van de stad eraan bij dat de vraag toch groter is dan meer afgelegen agrarische gebieden buiten de gemeente Zutphen.

Uitwerking van de visie op wonen in het landelijk gebied

1) Tegemoet komen aan de wens om woningen of bijgebouwen te kunnen vergroten

Vergroting van bestaande woningen en bijgebouwen is mogelijk. Doel is te komen tot een kwalitatief goede ontwikkeling. Door bij voorbaat meer ruimte te bieden wordt voorkomen dat vergunningsvrij allerlei aparte uitbouwen worden gecreëerd. Deze doen vaak afbreuk aan huidige kwaliteiten. Dergelijke plannen moeten wel passen binnen het algemene uitgangsprincipe dat er geen verdere verstening van het buitengebied plaatsvindt. Vergroting van woningen en bijgebouwen zal in omvang moeten aansluiten bij de omvang van de huidige bebouwing en passend moeten zijn op het erf en in haar omgeving passend bij het gebiedsDNA.

2) Ruimte bieden aan mantelzorg in de woning of de bijgebouwen

De huidige grootte en uitbreidingsmogelijkheden van woningen in het landelijk gebied komen vaak niet overeen met de woonwensen van mensen die in het landelijk gebied willen wonen. Er is behoefte aan ruimte om diverse functies met de woonfunctie te kunnen combineren. Door mee te werken aan grotere woningen en bijgebouwen anticiperen wij op deze behoefte en voorkomen we dat via vergunningsvrije bouwwerken kleinere bouwsels worden toegevoegd, die uiteindelijk de ruimtelijke kwaliteit niet ten goede komen.

Ook spelen we hiermee in op mogelijkheden voor mantelzorg. In de grotere woningen en bijgebouwen kan een deel van de ruimte tijdelijk worden ingericht voor mantelzorg zodat familieleden die zorg nodig hebben, deze zorg dicht bij huis kunnen ontvangen.

3) Ruimte voor combineren van wonen en voorzieningen voor de vrijetijdseconomie

Bij veel woningen in het landelijk gebied is veel ruimte in en om het huis aanwezig, doordat het in het verleden agrarische erven waren. Deze ruimte biedt kansen om in te spelen op de vrijetijdseconomie. De gemeente streeft ernaar dat deze kansen benut worden. Dat stimuleert de plattelandseconomie, de leefbaarheid en de aantrekkelijkheid van het gebied. Te denken valt niet alleen aan het bieden van bed & breakfast kamers maar ook aan kleinschalige appartementen in bestaande karakteristieke bijgebouwen, een theetuin of galerie, kookstudio enzovoort. Ook de realisatie van een kleinschalig kampeerterrein behoort tot de mogelijkheden. Voor dergelijke voorzieningen geldt dat er geen extra bouw mogelijkheden worden geboden. De vergrootte maten voor woningen en bijgebouwen zal voldoende ruimte bieden.

4) Vanwege krimp geen nieuwe woningen in het landelijk gebied

Na een tijd van groei, is er sprake van een krimp van de bevolkingsomvang. Dat leidt ertoe dat er een beperkte behoefte is aan nieuwe woningen. Om de stedelijke voorzieningen te ondersteunen en de landelijkheid en agrarische ruimte in het landelijk gebied te bewaren, worden nieuwe woningen in principe alleen in de stad toegestaan. Conform de zogeheten Notitie Woningbouw Zutphen (besluit feb 2013) wordt onder voorwaarden wel medewerking verleend aan vervangingsnieuwbouw van bestaande woningen en tweede bedrijfswoningen als dit economisch noodzakelijk is voor het voortbestaan van het bedrijf.

Ook een vergroting van het aantal woningen door splitsing van een woning is in principe ongewenst. Een uitzondering geldt voor grote cultuurhistorische panden. Om het onderhoud van dergelijke panden te kunnen blijven financieren kan een splitsing in meerdere wooneenheden noodzakelijk zijn.

5) Rood-voor-rood alleen bij toename ruimtelijke kwaliteit

Vanwege de krimp en het voorkomen van leegstand in de stad of in het landelijk gebied wordt de mogelijkheid herzien om na sloop van vrijgekomen agrarische bebouwing één of meerdere extra woning(en) te mogen realiseren (rood-voor-rood). Rood-voor-rood wordt uitsluitend nog toegepast op locaties waarbij de huidige situatie in ernstige mate afbreuk doet aan de landschappelijke of de milieukwaliteit. Ter compensatie van de sloop van bebouwing en de verbetering van de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit kan nieuwbouw van één of meerdere woningen worden toegestaan. Het aantal woningen wordt één op één afgestemd op de dekking van de kosten die worden gemaakt voor sloop en de kwaliteitsverbetering.

3.5 Recreatie

Visie op recreatie in het landelijk gebied

Door de toename aan vrije tijd, de opkomende vergrijzing en vitaliteit van ouderen is de behoefte aan recreatieve voorzieningen gegroeid. De vrijetijdseconomie die hierdoor is ontstaan is een belangrijke pijler voor ontwikkelingen op het platteland. Niet alleen voor de toerist van buiten de gemeente, maar ook voor de inwoners van het gebied zelf en van de stad Zutphen fungeert het landelijk gebied als een recreatief uitlooph gebied. De behoefte aan kleinschalige vormen van recreatie en het maken van bijvoorbeeld een ommetje direct vanuit de woonomgeving is groot. De gemeente Zutphen hecht belang aan het creëren van een aantrekkelijk en recreatief goed ontsloten landschap dat een goed vestigingsklimaat vormt voor ondernemers op het gebied van recreatie en toerisme. De gemeente biedt dan ook ruimte aan initiatieven om het recreatieve aanbod van het landelijk gebied van Zutphen te vergroten en te versterken.

Doelstellingen

- 1) Ruime kansen voor plattelandsrecreatie.
- 2) Beperkte kans voor nieuwe grootschalige recreatieve trekkers.
- 3) Kansen om routes uit te bouwen benutten.
- 4) Recreatieve kansen benutten langs IJssel.
- 5) Natuurontwikkeling langs de Berkel benutten als kans voor recreatie en toerisme.
- 6) In het veld informatie bieden over het heden en het verleden.

Kenschets huidige recreatieve waarden

In het landelijk gebied vormt de oostelijke bos- en landgoederenzone de belangrijkste recreatieve trekker voor fietsers en wandelaars. Diverse fiets- en wandelroutes doorkruisen het gehele landelijk gebied

van Zutphen. De recreatiewaarde van het gebied is gelegen in de afwisseling van het landschap en de relatieve rust.

Het aanbod aan verblijfsaccommodaties in het landelijk gebied is echter beperkt en veelal kleinschalig. Rustpunten bij erven, een enkele bed & breakfast of de Warkense Molen zijn voorbeelden van deze kleinschalige recreatieve elementen. Bungalowpark Vesting de Bronsbergen en camping Warnsveld zijn de grotere verblijfsvoorzieningen.

De IJssel en de Berkel hebben een bijzondere aantrekkingskracht. De IJssel vormt zowel voor watersporters als de wandelaar en fietser een aantrekkelijke bestemming. Met de realisering van de nieuwe Noorderhaven heeft Zutphen straks vier passantenhavens. De dijken vormen belangrijke doorgaande recreatieve routes. De Berkel vormt een belangrijke groenblauwe ader vanuit de stad naar het landelijk gebied. Voor kanovaarders is het zelfs mogelijk een rondje Zutphen te varen. Via de Berkel, IJssel en het Twente- en afleidingskanaal beleef je het landschap vanaf het water.

Direct rondom de stad zijn de landgoederen de Voorst, Huize 't Velde en het Kappersbos aantrekkelijke uitlooph gebieden die direct tegen de stad aanliggen. Ook de bosrijke omgeving van Groot Graffel sluit daarop aan en is toegankelijk voor recreatieve wandelaars en fietsers. Wandelen in het agrarische cultuurlandschap van het Leestensche Broek is mogelijk gemaakt door de opening van het Leestensche Broekpad, het eerste klompenpad in de Achterhoek.

Bezoekers van buiten worden opgevangen op de twee toeristische overstappunten (TOP's) in Zutphen, één aan de IJsselkade en één in

het centrum van Warnsveld. Vandaaruit zijn diverse routes uitgezet en kan zowel de stad als het landelijk gebied bezocht worden.

Uitwerking visie op recreatie

1) Ruime kansen voor plattelandsrecreatie

Het landelijk gebied van Zutphen biedt potentie voor een vergroting van het aanbod aan recreatieve voorzieningen. Er is een gevarieerd aantrekkelijk landschap binnen de gemeente zelf en in de gehele regio. Ook de nabijheid van de stad draagt bij aan de recreatieve potentie. Om deze potentie te benutten wordt ingezet op een grotere dichtheid van recreatieve initiatieven in de volle breedte. Het gaat dan om voorzieningen die aansluiten bij het landelijke karakter van het gebied. Te denken valt aan initiatieven zoals een theetuin, beeldentuin, galerie, bed & breakfast of vakantieappartementen, kleinschalig plattelandshotel, verkoop van eigen gemaakte producten enzovoort. Ook dagrecreatieve voorzieningen zoals een (natuur)speeltuin, speelboerderij, of sportvisvijvers en dergelijke zijn mogelijk op bestaande erven. Verder valt te denken aan kleinschalige nieuwe horecabedrijven, zoals een terras/rustpunt, een lunchroom, plattelandscafé of restaurant.

Bij alle bebouwde erven (zowel woningen als agrarische bedrijven) zijn dergelijke voorzieningen binnen (een deel) van de al toegestane oppervlakte bebouwing mogelijk. Vanzelfsprekend wordt daarbij wel beoordeeld of er geen hinder optreedt voor omwonenden en nabijgelegen agrarische bedrijven en voldoende parkeergelegenheid kan worden gerealiseerd op eigen erf. Uitgangspunt is dat realisatie plaatsvindt in bestaande bebouwing en dat het ontwikkeling op het erf goed wordt ingepast.

Kleinschalig kamperen is mogelijk bij agrarische bedrijven, maar wordt ook mogelijk gemaakt bij woningen, mits de omvang van het woonperceel groot is en in verhouding staat tot de omvang van het kampeerterrein. Het gevarieerde en brede aanbod aan recreatieve mogelijkheden maken aantrekkelijke arrangementen in de toekomst mogelijk. Arrangementen smeden kleinschalige attracties samen tot één krachtig en goed georganiseerd geheel dat zich helder in de markt kan profileren.

2) Beperkte kansen voor nieuwe grootschalige recreatieve trekkers

De historische binnenstad van Zutphen is een grote recreatieve trekker van de gemeente. Nieuwe grootschalige dagrecreatieve of verblijfsrecreatieve voorzieningen zoals een bungalowterrein, een golfbaan in het landelijk gebied worden terughoudend benaderd. Per initiatief wordt beoordeeld of zij wenselijk zijn, door na te gaan of zij voorzien in een regionale behoefte en aanvullend zijn op het huidige aanbod. Bovendien moeten dergelijke voorzieningen een meerwaarde hebben voor de ruimtelijke kwaliteit in hun directe omgeving. Dat betekent niet alleen een goede inpassing van het terrein zelf, maar een versterking van de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving van het initiatief door de realisatie van natuur- of landschapselementen en de realisatie van openbaar toegankelijke fiets-, wandel- of struinpaden.

3) Kansen om routes uit te bouwen benutten

Een fijnmazig netwerk van recreatieve routes en verbindingen zorgt voor een goed ontsloten landelijk gebied waar een groter of kleiner ommetje vanuit de directe omgeving mogelijk is. Daarmee worden ook de verbindingen tussen de stad en het landelijk gebied versterkt. Waterschappen en ook private partijen spelen een belangrijke rol bij

de realisering van een sluitend en aantrekkelijk netwerk van paden, doordat zij hun gronden openbaar toegankelijk kunnen maken. Een initiatief zoals de realisatie van het klompen pad Leestensche Broek is daar een goed voorbeeld van.

Voor het recreatieve fietsverkeer en voor het maken van ommetjes zijn de verbindingen tussen de stad en het landelijk gebied essentieel. De gemeente werkt in algemene zin samen met de gemeenten uit de regio Achterhoek op het terrein van recreatie en toerisme. Een voorbeeld van concrete samenwerking gaat over routeverbindingen.

4) Recreatieve kansen benutten langs IJssel

Vanouds heeft de IJssel een grote aantrekkingskracht. Zowel op het water als langs het water wordt van de rivier genoten. De rivier de IJssel is niet alleen van belang voor beroepsmatige scheepvaart, maar ook voor plezier- en recreatievaart. Met de realisering van de nieuwe Noorderhaven heeft Zutphen een viertal aanleghavens voor de pleziervaart. De havens kunnen ook aantrekkelijke pleisterplaatsen zijn langs de rivier voor wandelaars en fietsers die hun route via de dijk langs de IJssel voortzetten. De Noorderhaven en de Vispoorthaven zijn reeds verbonden met de stad. Noordelijk zijn de Hout- en Marshaven gelegen. Een doorgaande recreatieve route over de dijk vanaf de Noorderhaven moet ook deze havens beter verbinden met de binnenstad van Zutphen.

De Tichelbeeksewaard, een unieke uiterwaard ingeklemd tussen De Hoven en de historische binnenstad van Zutphen, gaat ruimte bieden aan recreatief medegebruik. Vanuit dit unieke gebied is het prachtige zicht op de stad te beleven, evenals de robuuste natuur die eeuwenlang hier haar sporen heeft achtergelaten. De recreatieve mogelijkheden worden zorgvuldig afgestemd op de aanwezige en te ontwikkelen

natuur. Ook wordt rekening gehouden met een eventuele nevengeul ten behoeve van ruimte voor de rivier in de toekomst. De gemeente zal draagt zorg voor de realisering van recreatieve medegebruik van de Tichelbeeksewaard.

5) Natuurontwikkeling langs de Berkel als kans benutten voor recreatie en toerisme

De Berkel is een ader door stad en ommeland en een belangrijke verbindende factor tussen de stad en het landelijk gebied. De Berkel biedt beleving van water, natuur en historie.

De Berkel verbindt de stad met het buitengebied, verbindt Zutphen met de gemeente Lochem en vergroot de aantrekkelijkheid en identiteit van de regio. De Berkel maakt onderdeel uit van het Rivierenconcept in de Achterhoek en is een belangrijke toeristische verbinding. Ook Duitsland denkt mee over visie op de Berkel.

Kaders voor de Berkel zijn te vinden in het Landschapsontwikkelingsplan (LOP), Rivier in de Stad (stedelijk gebied en overgang), landgoederenproject en duurzaamheidsbeleid. De gemeente Zutphen wil het stroomgebied van de Berkel toekomstig bestendig maken. We willen de Berkel duurzaam ontwikkelen.

De Berkel biedt mogelijkheden op verschillende vlakken als economie, ecologie en toerisme. In deze wil de gemeente Zutphen anderen faciliteren de kansen te benutten.

Accenten worden in deze in samenhang met de regio Achterhoek gelegd op punten als duurzame innovatie, pareltjes (afzonderlijke initiatieven die als parels aan een snoer worden geregen en zo samen

meerwaarde hebben), waterkwaliteit en verblijfrecreatie (kleinschalig karakter) te midden van de kwaliteiten van de omgeving en de Berkel zelf.

In het veld informatie bieden over het heden en het verleden. Verhalen en aspecten uit het verleden, maar ook het heden, kunnen een inspiratiebron vormen voor de ontwikkeling van thematische recreatieve routes of arrangementen. We nodigen initiatiefnemers uit om de historie van Zutphen en het landelijk gebied als inspiratiebron te benutten bij hun ontwikkelingen op recreatief gebied. Op deze manier kunnen initiatiefnemers zich van elkaar onderscheiden.

De Berkel is recent opnieuw ingericht waardoor, het toch al mooie riviertje, een enorme boost heeft gekregen en is omgevormd in een mooi beekdal met grote natuurwaarden. De Berkel combineert de beleving van water, natuur en historie. De Berkel verbindt de stad met het landelijk gebied en verbindt Zutphen met het hele stroomgebied van de Berkel, tot in Duitsland aan toe. Het zet de regio vanuit een nieuw perspectief op de kaart.

4. Visie op cultuurhistorie en landschap, natuur en waterhuishouding

4.1 Inleiding

Het natuurlijk ontstane landschap is bepalend geweest voor het gebruik en in cultuur nemen van het landelijk gebied van Zutphen. De identiteit van het landelijk gebied vormt zich door het eeuwenlange samenspel tussen natuur en de menselijke inbreng. Delen van het landelijk gebied zijn al eeuwen geleden ontgonnen, en er zijn delen die pas in de 20e eeuw in cultuur zijn gebracht. Het landelijk gebied is dynamisch, het gebruik en de verschijningsvorm verandert door de eeuwen heen. Nieuwe ontwikkelingen zorgen voor een nieuwe 'tijdslaag' in het landelijk gebied. Zij bouwen verder aan dit specifieke gebiedsDNA van de verschillende deelgebieden binnen het landelijk gebied van Zutphen. In dit hoofdstuk geven we aan hoe het natuurlijke en cultuurhistorische gebiedsDNA is opgebouwd en welk toekomstbeeld we daarbij voor ogen hebben.

We maken onderscheid in de volgende bouwstenen:

- Cultuurhistorie en landschap
- Natuur
- Waterhuishouding

Deze bouwstenen vertonen een grote samenhang en bepalen uiteindelijk, gezamenlijk met de verschillende gebruiksvormen de uiterlijke verschijningsvorm van het landelijk gebied. Datgene wat we zien en beleven.

4.2 Cultuurhistorie en landschap

Visie

Zowel het stedelijke als landelijk gebied van Zutphen herbergen veel cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Van de stad, met haar Hanzeverleden is dit algemeen bekend, maar ook het landelijk gebied bevat veel elementen die het verleden in het heden zichtbaar maken. Kenmerkende patronen en structuren van landschappelijke elementen als houtwallen, lanen, bossen, wegen, sloten, de locaties van erven, het type bebouwing en de mate van open en besloten ruimtes bepalen het ruimtelijke beeld en daarmee de beleving van het landelijk gebied. De gemeente Zutphen hecht groot belang aan het voortbouwen op deze cultuurhistorische en landschappelijke kenmerken en waarden. Ook de niet zichtbare geschiedenis, verborgen in de ondergrond beschermen we. Dit vormen wezenlijke bouwstenen van het gebiedsDNA die de identiteit van het landelijk gebied bepalen en vormen.

Doelstellingen

- 1) Borgen kenmerkende en karakteristieke cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle patronen, structuren, ensembles en objecten.
- 2) Cultuurhistorische en landschappelijke bouwstenen van het gebiedsDNA inzetten als inspiratiebron voor ontwikkelingen en initiatieven.
- 3) Beleefbaarheid en zichtbaarheid historie van het landelijk gebied van Zutphen versterken.
- 4) Ruimtelijke verscheidenheid van de verschillende landschapstypen waarborgen en versterken.

Cultuurhistorische ontwikkeling

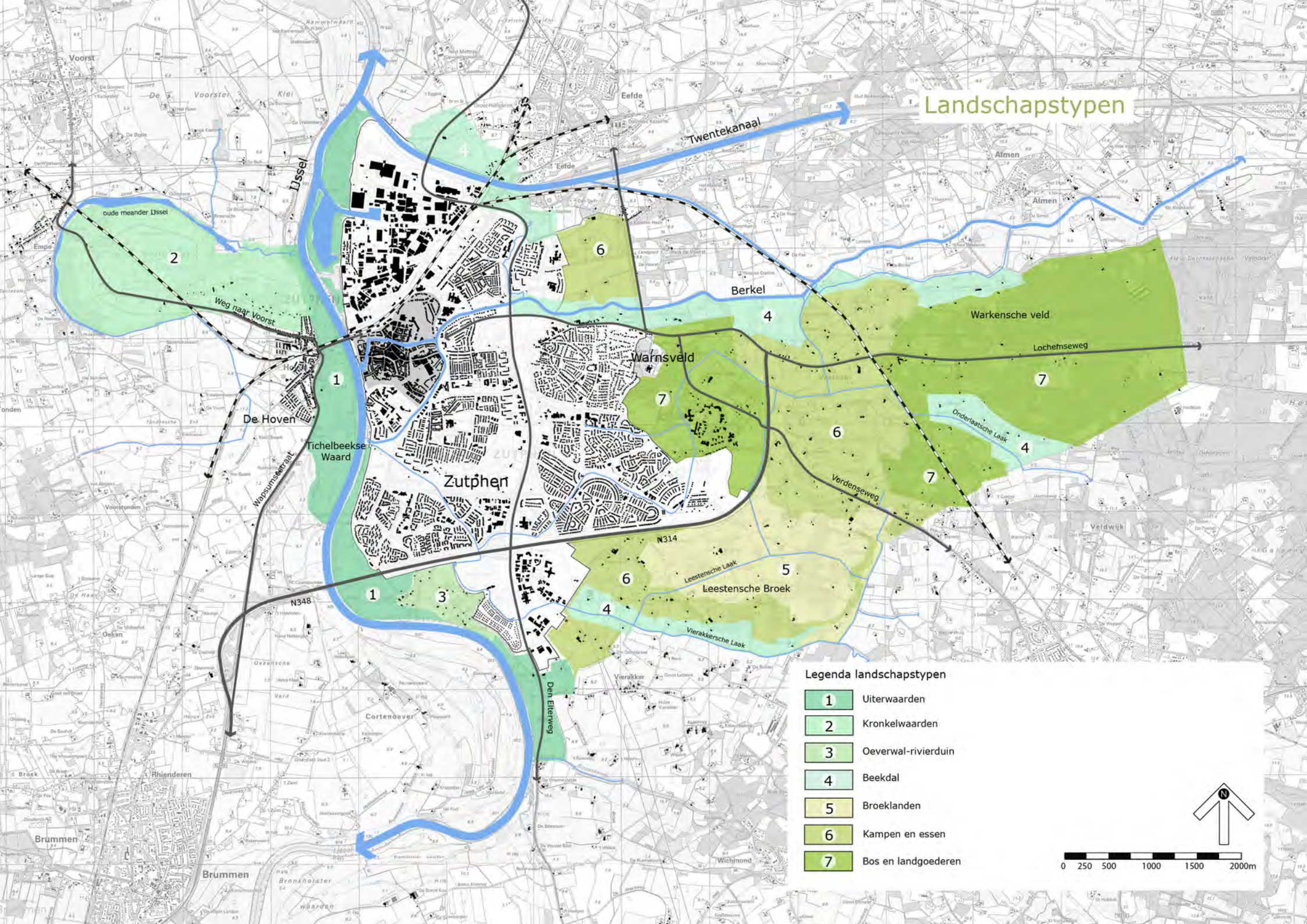
De ondergrond van de gemeente Zutphen is grotendeels gevormd tijdens de laatste twee ijstijden. Als gevolg van droogte en kou in de laatste IJstijd veranderde het landschap geleidelijk aan in een poolwoestijn. Hierdoor trad bodemerosie op waarbij door de wind enorme hoeveelheden zand werden verplaatst waardoor het voor Oost-Nederlands zo karakteristieke dekzandlandschap gevormd werd. Al vrij snel na de laatste IJstijd ontstond een open parkachtig landschap waarin jagers-verzamelaars in hun bestaan voorzagen (11.000-6.500 jaar geleden). Naarmate het klimaat warmer werd raakte meer landschappelijke elementen bebost. De hogere delen van het gebied werden rond 4500 jaar geleden als eerste gebruikt voor de landbouw. Hier verdween het bos, er werden akkers aangelegd en er ontstond een afwisselend halfopen landschap.

In de IJzertijd (700 v. Chr. – begin jaartelling) was de omgeving van Zutphen intensief bewoond en in gebruik. Ook de lagere delen van het landschap werden ontgonnen.

In de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen nam de druk op het platteland af door bevolkingskrimp en raakte veel cultuurland weer bebost. De lagere, moerasachtige gebieden waren begroeid met elzenbroekbossen, de hogere delen met voornamelijk eikenbossen.

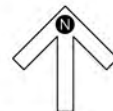
Vanaf de Karolingische tijd (9e eeuw) werden deze hogere gronden weer ontgonnen, waarbij eerst de eikenbossen werden gekapt en verwerkt als brandstof (meilers) voor grootschalige ijzerwinning en verwerking. De eerder genoemde grotere, hooggelegen rivierduinen

Landschapstypen

Legenda landschapstypen

- 1 Uiterwaarden
- 2 Kronkelwaarden
- 3 Oeverwal-rivierduin
- 4 Beekdal
- 5 Broeklanden
- 6 Kampen en essen
- 7 Bos en landgoederen

0 250 500 1000 1500 2000m

en dekzandvlakten werden grotendeels gemeenschappelijk ontgonnen en omgevormd tot enken/essen. Tussen de broeklanden, de oeverwal en rivierduinen van het IJssellandschap liggen in oost-westrichting enkele smalle en hogere ruggen tussen de lager gelegen beekdalen van bijvoorbeeld de Vierakkerse Laak. Op deze kleinere zandopduikingen en op de flanken van hoog naar laag waren de ontginningen individueler. Hier ontstonden de kleinschalige kampen die hoorden bij een individueel erf: het kleinschalige kampenlandschap. De volmiddeleeuwse ontginningen hingen samen met het ontstaan van Zutphen als machtcentrum en later als stad. Ook op het platteland groeide de bevolking. De broeklanden, die nu de overgang vormen tussen het dekzandgebied en het IJsseldal, werden door de lage ligging en de slechte ontwatering pas laat (in de 18e en 19e eeuw) ontgonnen. Hier werd in de middeleeuwen het vee geweid en er werd gehooïd, vooral langs de beken. De heideplaggen werden vermengd met de mest en op de akkers gebracht, die hierdoor een kenmerkende bolle ligging kregen. Ten behoeve van een betere ontwatering werden er sloten en 'laken' gegraven in de nattere broekgebieden. Hierdoor konden deze gebieden verder worden ontgonnen.

De IJssel is een relatief jonge rivier en ontstond rond 500 na Chr. Als noordelijke Rijnlak. Tot dan toe waterde de Berkel en alle nevenbeken in zuidwaartse richting af in de Rijn. Het ontstaan van de IJssel had grote gevolgen voor de waterhuishouding en het nederzettingpatroon vanaf de vroege middeleeuwen. De ontbossing, samen met de afwatering van de natte gebieden, had ook tot gevolg dat de IJssel versneld en in pieken water moest afvoeren. De steden, en ook Zutphen, reageerden eerst door zich als enorme terpen op te hogen.

Vanaf de 14e eeuw werd gestart met de bedijking van delen van de IJssel om de steden en de ontgonnen gebieden te beschermen tegen het water. In de 14e en 15e eeuw werd de IJssel bij Zutphen ook sterk gekanaliseerd om de stad te beschermen. Langs de oever van de IJssel kwamen de Hanzesteden tussen 1200 en 1450 tot grote bloei. De IJssel was een belangrijke vervoersader. Het landschap langs de IJssel kende een open karakter, terwijl ten oosten daarvan het landschap een veel meer besloten karakter had. Het uiterwaardenlandschap is overigens relatief jong en ontstond doordat de veel bredere middeleeuwse IJssel na 1500 begon te verzanden. Door menselijk ingrijpen werd de oostgeul bij de stad op diepte gehouden en verlandde de westgeul tussen 1600 en 1800.

Pas na 1800 kregen de uiterwaarden de vorm zoals die nu herkenbaar is. Vanaf de 15e eeuw werden de oost-westroutes over land belangrijker dan de noord-zuidhandel over de rivier. Zutphen raakte binnen de nieuwe Republiek der verenigde Nederlanden meer op Holland georiënteerd.

Rijke inwoners van steden realiseerden vooral in de 17e en 18e eeuw landgoederen en landhuizen, voorzien van landgoedbossen en tuinen. Hierdoor werd het vlakke, open landschap weer verder verdicht. Deze trend zette zich verder door: de uitgestrekte gemeenschappelijke gronden werden verdeeld. Er werden nieuwe boerderijen gesticht en perceelsranden werden voorzien van beplanting. Landgoedeigenaren bebosten de in eigendom verkregen gronden. Het hout werd gebruikt voor verschillende doeleinden (exploitatie-bos). Na de kap van de bossen werden de gronden vervolgens weer geschikt gemaakt voor de landbouw.

Vanaf eind 19e, begin 20e eeuw nam het ontginnen van de gronden een steeds grotere vlucht. De heide en natte broekgebieden werden door de verbeterde ontwateringstechnieken en de opkomst van kunstmest op een rechtlijnige en grootschaligere wijze ontgonnen. De landbouw en verstedelijking hadden gevolgen voor het landschap. De schaalvergroting (ruilverkaveling) en verbreding naar andere economische activiteiten in de landbouw veranderden de maat en schaal van het landschap. Een afname van beplanting, grote percelen, vestiging van nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven zorgden voor een veranderend landschapsbeeld. Het onderscheid tussen de verschillende landschapstypen vervaagde en de oorspronkelijke functionele relaties tussen de verschillende landschappen verdween. Dorpsuitbreidingen, toenemende bebouwing in het buitengebied, de uitbreidingsgebieden van Zutphen en rondwegen doorsneden oude structuren en zorgden voor nieuwe lagen in het landschap.

In het landelijk gebied van Zutphen zijn vandaag de dag nog de volgende landschapstypen te onderscheiden met ieder hun specifieke cultuurhistorische kenmerken:

- Uiterwaarden, kronkelwaarden en komgronden van de IJssel;
- Rivierduin van de IJssel;
- Kampen- en essenlandschap;
- Broeklanden;
- Beekdalen;
- Bos en landgoederen.

Nationaal landschap De Graafschap

Een groot deel van landelijke gebied van de gemeente Zutphen ten oosten van de IJssel maakt deel uit van het Nationaal landschap De Graafschap.

De Graafschap wordt gekenmerkt door talrijke landgoederen vaak bestaande uit een statig huis, (oprij)lanen, historische tuin, bos en landerijen. De kastelen of landhuizen van de landgoederen liggen langs de beken en riviertjes. Het stromende water voedt grachten en andere waterpartijen. De landgoederen hebben vaak, direct rond het kasteel of landhuis, een fraaie en imposante inrichting met gebouwen, tuinen, parkbossen en lanen. Verder weg van het huis worden de mazen van het net van lanen wijder en ligt de nadruk van het grondgebruik op productie.

Tot de landerijen behoren veel karakteristieke oude bouwlanden (escomplexen) die verweven zijn in het landgoedlandschap. Kenmerkend voor deze esgronden is de bolle ligging doordat ze in het verleden werden opgehoogd door plaggenbemesting.

De mens heeft de waterhuishouding in De Graafschap sterk gevormd. Veel beken zijn met elkaar verbonden, zoals de Berkel of hebben een kunstmatige loop gekregen. Ook werden de waterlopen omgeleid en gestuwd om watermolens te kunnen aandrijven en waterpartijen rond kastelen en landgoederen te voeden.

De Graafschap heeft relatief veel bossen, bosjes, bosstroken en houtwallen. Belangrijkste boscomplexen zijn de heidebebossingen van het Warkense Veld, het Grote Veld en de Lochemerberg. Door de vele opgaande begroeiing heeft het gebied een kleinschalig karakter.

Kenschets huidige situatie landschap

In Zutphen is sprake van een heldere landschappelijke verscheidenheid. Het open en meer robuuste landschap dat gevormd is door de IJssel aan de westzijde van de gemeente en het (half)open tot besloten dekzandlandschap aan de oostzijde. Ondanks de schaalvergroting in het landschap zijn de verschillende oorspronkelijke landschapstypen nog herkenbaar. Belangrijk voor de herkenbaarheid is de mate van samenhang in landschappelijke, stedenbouwkundige en cultuurhistorische structuren en patronen. De maat en schaal zijn weliswaar door de schaalvergroting deels gewijzigd, maar de verschillen tussen bijvoorbeeld het essen- en broeklandschap zijn nog steeds duidelijk herkenbaar. Langs de randen van het stedelijke gebied is de samenhang, van herkenbare cultuurhistorische en landschappelijke patronen en structuren, het meest versnipperd en verstoord.

Erven vormen een wezenlijke bouwsteen van het gebiedsDNA. Het ensemble van bebouwing en erfbeplantingen is, samen met een specifieke bouwvorm, kenmerkend voor een bepaald landschapstype. De erven zijn meegegroeid met de ontwikkelingen in landbouw maar hebben ook deels hun agrarische functie verloren. De bebouwing en de erfbeplantingen dragen nog steeds in belangrijke mate bij aan de wijze waarop de landschappelijke kwaliteit beleefd wordt.

Belangrijke cultuurhistorische en landschappelijke waarden liggen in de zones van de landgoederen en buitenplaatsen direct rondom de stad en in het oostelijke deel van het landelijk gebied. De samenhangende ensembles van de historische bebouwing en landschappelijke elementen vormen een wezenlijk en belangrijk onderdeel van het cultuurhistorische erfgoed van het landelijk gebied van Zutphen. Dat geldt ook voor de grotere open es-complexen aan de oostzijde en

de broeklanden, het beekdal van de Berkel en de Onderlaaksche, Leestensche en Vierakkersche Laak en de kronkelwaarden aan de westzijde van de IJssel.

Uitwerking doelstellingen

1) Borgen kenmerkende en karakteristieke cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle patronen, structuren en objecten

De wezenlijke en structuurbepalende bouwstenen van het gebiedsDNA, die de identiteit van een gebied, landschapstype bepalen worden beschermd. Het gaat dan om cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle patronen en structuren van wegen, kavels, water, bebouwing en landschapselementen. Nieuwe ontwikkelingen voegen zich in en naar de waardevolle cultuurhistorische en landschappelijke bouwstenen.

De buitenplaatsen en landgoederen vormen vanwege hun cultuurhistorische waarden iconen in het Zutphense landschap en worden beschermd. Bij nieuwe ontwikkelingen op deze locaties is het streven de historische kwaliteiten in te zetten en beter tot uiting te laten komen. Ter financiering van het behoud en bescherming van dit culturele erfgoed biedt de gemeente mogelijkheden voor flexibel gebruik van de aanwezige bebouwing. Er is een scala aan gebruiksmogelijkheden toegestaan, zoals kantoren voor makelaars, advies- of ontwerp bureaus en dienstverleners, dag- of verblijfsrecreatie, zorg- en maatschappelijke voorzieningen, kunst en cultuur en lichte vormen van bedrijvigheid. In een uitwerking zal de gemeente Zutphen nader onderzoeken welke specifieke cultuurhistorische kenmerken van de buitenplaatsen en landgoederen beschermd worden om zo de bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving te borgen.

Naast de landgoederen zijn ook objecten waardevol vanwege hun cultuurhistorische waarde. Ten behoeve van het gebiedsDNA, ten behoeve van de ruimtelijke kwaliteit en ter inspiratie voor ontwikkelingen is het belangrijk goed inzicht te hebben in zogeheten karakteristieke panden, juist vanwege hun cultuurhistorische waarde. Conform de Erfgoedagenda streeft de gemeente naar complementering van deze kennis. Deze kennis is van belang voor een goede borging, bijvoorbeeld in bestemmingsplannen, en dient als inspiratie voor ontwikkelingen en initiatieven.

2) Cultuurhistorische en landschappelijke bouwstenen van het gebiedsDNA inzetten als inspiratiebron voor ontwikkelingen en initiatieven

We vragen bij nieuwe ontwikkelingen in te spelen op de karakteristieke cultuurhistorische en landschappelijke bouwstenen van het gebiedsDNA van een specifiek gebied. Daarmee behouden en versterken we de eigen identiteit van dat deel van het landelijk gebied van Zutphen. Deze bouwstenen kunnen inspiratie opleveren voor een nieuwe ontwikkeling. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan een sterk en aantrekkelijk landelijk gebied met een specifieke eigen identiteit en kan een ontwikkeling zich onderscheiden van andere initiatieven.

3) Beleefbaarheid en zichtbaarheid historie van het landelijk gebied van Zutphen versterken

Historie en landschap zetten we in om de beleefbaarheid van het landelijk gebied te vergroten. Vooral voor de recreatieve ontwikkelingen in het landelijk gebied vormen thema's en aspecten uit de geschiedenis en het landschap een inspiratiebron. Thematisch opgezette initiatieven en routes hebben een grote aantrekkingskracht en dragen bij aan een versterking van de beleefbaarheid en bewustwording van de

historische ontwikkeling van het landelijk gebied. De gemeente biedt dan ook volop ruimte aan initiatieven en ontwikkelingen die zich laten inspireren door de cultuurhistorie en het landschap van Zutphen om zo een bijdrage te leveren aan het versterken van deze thema's.

4) Ruimtelijke verscheidenheid van de verschillende landschapstypen waarborgen en versterken

Het landelijk gebied kent een grote verscheidenheid aan landschapstypen. Cultuurhistorisch bepaald, maar nog steeds herkenbaar en waardevol omdat hierdoor sprake is van een afwisselend en aantrekkelijk landschap om in te wonen, werken en recreëren. We zetten in op het borgen en versterken van de verscheidenheid van de landschapstypen. Dat betekent dat we de karakteristieke landschappelijke patronen en structuren van de verschillende landschapstypen beschermen. Daarnaast vragen we om met nieuwe ontwikkelingen en initiatieven bij te dragen aan het versterken van de landschappelijke verscheidenheid. Initiatieven kunnen inspelen op de specifieke landschappelijke bouwstenen van het gebiedsDNA en zich zo te onderscheiden van ontwikkelingen in de andere landschapstypen.

4.3 Natuur

Visie

De gemeente Zutphen is rijk aan natuurwaarden, met een opvallende variatie aan verschillende natuurtypen. Het gebied vormt het leefgebied van vele soorten flora en fauna en is als zodanig voor deze soorten van belang. Daarnaast vervult de natuur een belangrijke functie voor de mens. Het beïnvloed ons klimaat door het opnemen van CO₂ en het produceren van zuurstof en het zuiveren van de lucht. Daarnaast biedt de natuur een bron van inspiratie en rust en een ruimte voor ontspanning door bijvoorbeeld fietsen en wandelen. De huidige natuurwaarden beschermen we dan ook zorgvuldig, zodat deze voor de toekomst en toekomstige generaties blijft bestaan. We bieden ruimte aan initiatieven en ontwikkelingen die een bijdrage kunnen of willen leveren aan het uitbreiden en verder ontwikkelen van het Gelders Natuur Netwerk en de Groene Ontwikkelingszone.

Doelstellingen

- 1) Waarden beschermen en waar mogelijk verder ontwikkelen binnen het Gelders Natuur Netwerk en de Groene Ontwikkelingszone.
- 2) Kansen benutten voor recreatief medegebruik.

Kenschets huidige situatie

De bossen van het Warkense Veld, 't Starink, in de Broeklanden en in de omgeving van Warnsveld herbergen de belangrijkste natuurwaarden. Dat geldt ook voor de natte natuurgebieden zoals de IJssel met haar uiterwaarden en de bijbehorende rivierdynamiek, de oude meander van de IJssel richting Empe, het beekdal van de Berkel en de omgeving van de Onderlaatsche Laak.

De Onderlaatsche Laak is een tamelijk groot en open weidegebied zonder bebouwing, omringd door bos. Deze ligging en het optreden

van schone kwel is de aanleiding geweest om deze gronden in 2009 om te zetten in natuur. Wandelpaden verbinden de Onderlaatsche Laak met het natuurgebied 't Waliën en het Grote Veld.

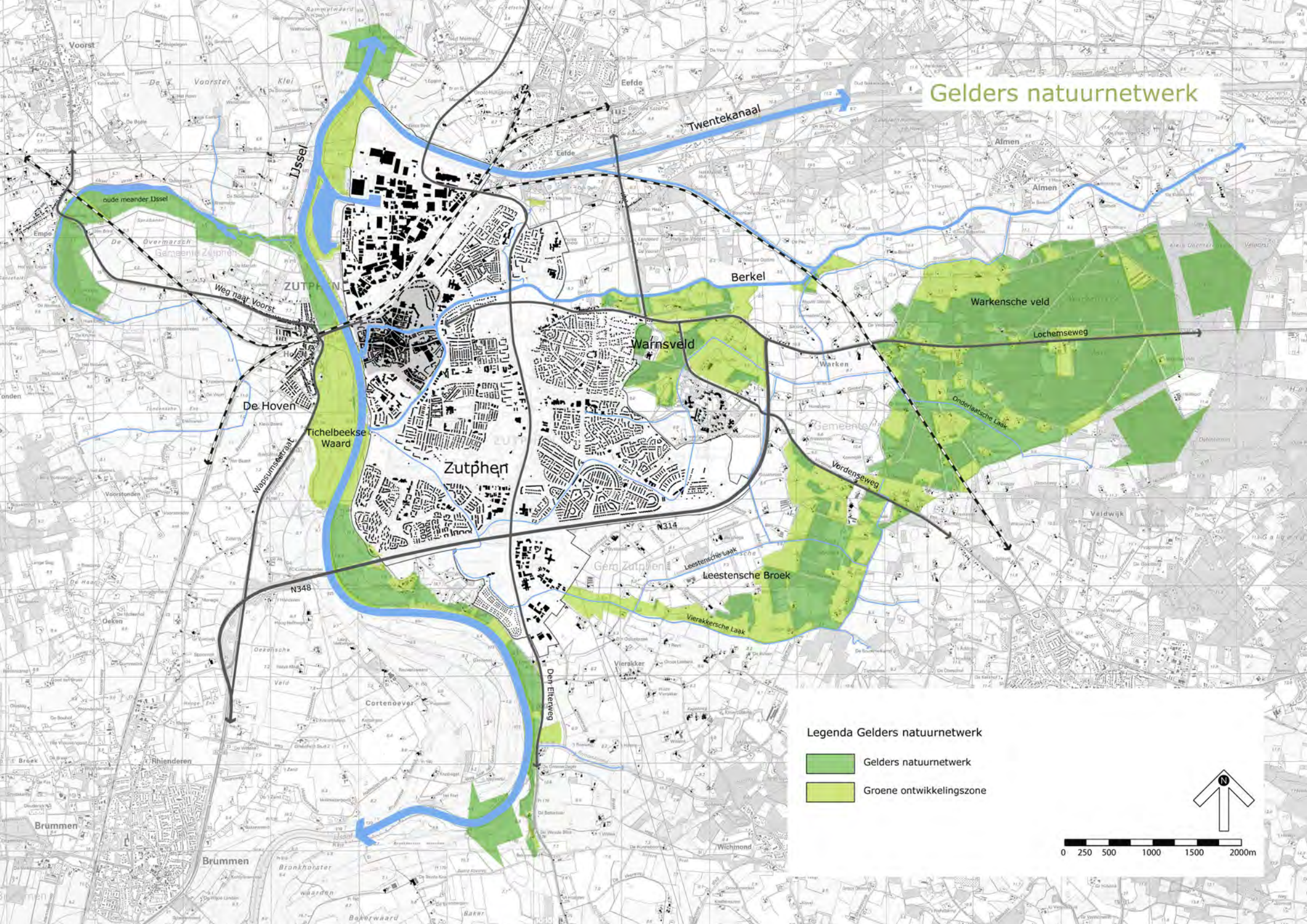
Het natte heide- en broekontginningsgebied van Hoekendaal-Rouwbroeck en Leestensche Broek is een gebied met een kleinschalige opzet. Het is bijzonder waardevol vanwege de gevarieerde ruimtelijke structuur en de overgang van infiltratie en kwel. Het bosrijke en parkachtige landschap van 't Velde en 't Poppink kent een afwisseling van volgroeide en plaatselijk structuurrijke bossen en agrarische percelen. Het gebied biedt een grote variatie aan habitats voor planten- en diersoorten.

Het beekdal van de Berkel vormt een zeer langgerekt nat natuurelement dat doorloopt in de gemeenten ten oosten van Zutphen. De ecologische kwaliteit is vergroot door de maatregelen die in 2014 zijn uitgevoerd.

De uiterwaarden van de IJssel hebben natuurwaarden die samenhangen met de rivierdynamiek. Het gebied is aangewezen als beschermd vogelrichtlijngebied en (deels) als habitatrichtlijngebied. In de vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden bevinden zich kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. Op andere reliëfrijke delen bevindt zich hardhoutooibos.

Het agrarisch productielandschap van Zutphen kent verspreid aanwezige natuurwaarden, die vooral te vinden zijn in de oevers van de sloten en watergangen en landschapselementen zoals poelen, bosjes, houtsingels en boomgroepen.

Gelders natuurnetwerk

Uitwerking doelstellingen

1) Waarden beschermen en waar mogelijk verder ontwikkelen binnen het Gelders Natuur Netwerk en de Groene Ontwikkelingszone

De natuurwaarden worden onder andere via het beleid van de provincie Gelderland beschermd. Het betreft in het landelijk gebied van Zutphen met name de bossen en landgoederen, de IJssel, de oude meander van de IJssel en de Berkel. In gebieden die zijn aangewezen als Gelders Natuur Netwerk is sprake van een strikte bescherming en wordt gestreefd naar versterking van de natuurwaarden. In de Groene Ontwikkelingszone is de visie gericht op het benutten van kansen om de natuurgebieden te versterken door deze met elkaar te verbinden. Via particulier initiatief kunnen deze kansen worden benut. Andere functies kunnen tot ontwikkeling worden gebracht mits de kernkwaliteiten niet worden aangetast.

De provincie Gelderland ontwikkelt een gebiedenatlas. Eén van de doelen is zorg te dragen voor een compact en hoogwaardig stelsel van onderling verbonden natuurgebieden. De gemeente Zutphen deelt dit doel en neemt deel aan de kwaliteitsateliërs om dit te bewerkstelligen en werkt hierin samen met regionale partners.

2) Kansen benutten voor recreatief medegebruik

In de natuurgebieden staat de bescherming en ontwikkelingen van een grote en gevarieerde biodiversiteit voorop. Vooral de oostelijke bosgebieden zijn al goed ontsloten voor recreatief verkeer, waardoor de natuur beleefd en ervaren kan worden. Zorgvuldig wordt afgewogen of een combinatie tussen natuur en recreatief medegebruik mogelijk is bij nieuwe ontwikkelingen en initiatieven. We geven ruimte om kansen te benutten die de beleefbaarheid van de natuur versterken en vergroten.

Kansen doen zich voor langs het Berkeldal, waar naast natuurontwikkeling ingezet wordt op recreatief medegebruik. Ook in de Tichelbeeksewaard doen zich kansen voor om robuuste natuur dichtbij de mensen te brengen en bleefbaar te maken. Verkend wordt op welke manier een nieuwe inrichting van de Tichelbeeksewaard kan bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden en recreatief medegebruik. De gemeente zet zich hier in om recreatief medegebruik te realiseren.

Provinciale randvoorwaarden

Recent heeft de provincie Gelderland in de Omgevingsvisie nieuwe randvoorwaarden voor natuur bepaald. Kort samengevat houden zij het volgende in:

Gelders Natuur Netwerk

- nieuwe functies moeten per saldo leiden tot een verbetering van de kernkwaliteiten in het Gelders Natuurnetwerk.
 - voor bestaande functies zijn er beperkte ontwikkelingsmogelijkheden indien er geen reële alternatieven zijn voor verplaatsing van de functie naar een plek buiten het Gelders Natuurnetwerk en zolang er compensatie plaatsvindt die leidt tot versterking van natuurwaarden.
- Groene Ontwikkelingszone:

- binnen deze zone is ruimte voor ontwikkeling van landbouw, het landgoedbedrijf en extensieve openluchtrecreatie, waarbij de kernkwaliteiten per saldo niet mogen worden aangetast.
- bij een uitbreiding van overige functies gaat het om het 'per saldo' niet significant aantasten (bij een beperkte uitbreiding) dan wel om het substantieel versterken (bij een grote uitbreiding) van de kernkwaliteiten.

4.4 Waterhuishouding

Visie

De klimaatverandering, waarbij grote pieken in de hoeveelheden neerslag kunnen voorkomen, noodzaakt ons om het principe van het vasthouden en bergen van water binnen het gebied zorgvuldig te blijven toepassen.

Dit kan door hemelwater dat afkomstig is van verharde oppervlakten, zoals (nieuwe) bebouwing in de directe omgeving te infiltreren in de ondergrond. Als infiltratie niet mogelijk is wordt het water lokaal geborgen in een vijver of watergang. Als ook deze mogelijkheden zijn benut wordt het water geleidelijk afgevoerd via watergangen naar de IJssel. De waterhuishouding wordt ten oosten van de IJssel beheerd door het waterschap Rijn en IJssel en ten westen van de IJssel door het waterschap Vallei en Veluwe. De waterschappen beheren het waterpeil om te garanderen dat inwoners geen natte voeten krijgen, dat de landbouw kan werken bij een waterstand die ideaal is voor de agrarische productie en dat natuur niet verdroogt. De gemeente conformeert zich aan het beleid van de waterschappen in het landelijk gebied. Voor de uitwerking hiervan verwijzen we dan ook naar de beleidsplannen van beide waterschappen.

Kenschets huidige waterhuishouding

Het landschap van Zutphen is onder te verdelen in twee geomorfologische gebieden. Het westelijk deel van het buitengebied behoort tot het rivierkleilandschap van de IJssel. Het oostelijk gebied maakt deel uit van de lage dekzandgebieden van oost Nederland. Hier hebben zich dekzandplateaus afgezet, waartussen kleine beekloopjes stromen.

De Berkel was een van de rivieren die van oost naar west stroomden vanaf het plateau en in de IJssel bij Zutphen uitmondde. Lange tijd was de Berkel de belangrijkste rivier en niet de IJssel. De huidige IJssel is pas circa 300-400 na Chr. ontstaan. Langs de rivier ontstonden rivierduinen als gevolg van grootschalige zandverstuivingen. De IJssel veranderde van een snelstromende, vlechtende rivier in een traag stromende, meanderende rivier. Er ontstond een stelsel van smalle ruggen en geulen: de kronkelwaarden. Door de jonge vruchtbare afzettingen had de IJssel een hogere bedding gekregen dan de omgeving. Hierdoor kon het achterland pas bij Zutphen afwateren op de IJssel.

5. Duurzaam landelijk gebied

Visie op een duurzaam landelijk gebied

De gemeente faciliteert inwoners en ondernemers bij het vergroten van de duurzaamheid van het landelijk gebied. Met het begrip duurzaamheid bedoelen we: alles wat bijdraagt aan instandhouding of zelfs verhoging van de kwaliteit van leefomgeving en samenleving, lokaal maar ook mondiaal, zonder dat de kosten daarvan worden doorgeschoven naar de toekomst. Op velerlei terreinen kan het streven naar duurzaamheid concreet gemaakt worden. Te denken valt aan het toepassen van hernieuwbare energie, energiebesparing, het voorkomen of hergebruiken van afvalstoffen, het beperken van transportbewegingen, het voorkomen van de toepassing of uitstoot van stoffen die het milieu schaden, enzovoort.

De gemeente zal private initiatieven die duurzaamheid bevorderen van harte ondersteunen. Op deze wijze kunnen ontwikkelingen klimaatbestendig worden ingericht.

Klimaatbestendig inrichten gaat naast eerder genoemde punten in deze alinea dan ook om het beperken van wateroverlast, het vergroten van de waterveiligheid, het verminderen van hitte en droogte, het behouden en verbeteren van de waterkwaliteit en het behouden en versterken van de stadsecologie.

Doelstellingen:

- 1) Zutphen energieneutraal in 2030.
- 2) Ruimte voor windenergie.
- 3) Ruimte voor zonne-energie.

- 4) Duurzame landbouw.
- 5) Kansen voor stadslandbouw: landbouw in eigen hand.
- 6) Keuze uit scala aan duurzaamheidsaspecten.

Uitwerking doelstellingen

1) Zutphen energieneutraal in 2030

De gemeente Zutphen wil dat zij zelf en al haar huishoudens, bedrijven en instellingen zo snel mogelijk energieneutraal zijn. Dat betekent dat het energieverbruik zo laag mogelijk is en dat de energie duurzaam wordt opgewekt. Duurzame energie kan in het landelijk gebied opgewekt worden met wind, water, zon en biomassa en het benutten van bodemenergie of restwarmte. Als zich kansen voordoen kan de gemeente hierin faciliteren, verbinden en/of adviseren.

2) Ruimte voor windenergie

Zeker in kleinschalige vormen is er alle ruimte voor het opwekken van windenergie in het landelijk gebied. Windturbines tot een tiphoogte van 25 meter zijn gangbaar als middel om te voldoen in de eigen energiebehoefte. Op erven van zowel agrarische als niet agrarische bedrijven en bij woningen kunnen dergelijke turbines worden opgericht. Ook worden wel veel kleinere windturbines toegepast op gebouwen. Zij leveren schone elektriciteit, maar de investering wordt vaak niet terugverdiend tijdens de levensduur.

Een echt grote bijdrage aan opwekking van duurzame energie leveren grote windturbines. In een parallel planproces wordt onderzocht wat de beste locaties zijn en welk aantal windturbines daar kan worden gerealiseerd.

3) Ruimte voor zonne-energie

De gemeente Zutphen geeft graag ruimte aan initiatieven op het gebied van de opwekking van zonne-energie. Daarbij ligt de prioriteit bij het stimuleren van het realiseren van zonnepanelen op daken van bestaande bebouwing. De gemeente Zutphen bekijkt of het ook mogelijk is, naast de mogelijkheden in de stad, binnen het gehele landelijk gebied van Zutphen ontwikkelingen van kleinschalige of grootschalige zonnevelden te faciliteren.

4) Duurzame landbouw

De gemeente Zutphen biedt agrarische bedrijven de gelegenheid om vergaand of minder vergaand in te spelen op duurzaamheid. Bedrijven kunnen indien gewenst overgaan op een duurzame of biologische bedrijfsvoering. Transportbewegingen in de voedingsketen kunnen worden beperkt door de lokale afzet van agrarische productie. Lokale verkoop van eigen producten is volgens het huidige beleid al mogelijk.

De laatste jaren is energiebesparing een belangrijk thema voor agrariërs. Ook zijn steeds meer agrariërs geïnteresseerd in lokale duurzame energieopwekking. De ontwikkeling van energie door mestvergisting is tot op heden niet van de grond gekomen. Indien deze ontwikkeling toch kansen biedt is zij aanvaardbaar in het landelijk gebied, voor zover de mestvergisting een onderdeel vormt van een agrarisch bedrijf, waarbij enkele agrarische bedrijven kunnen samenwerken. Het gaat nadrukkelijk om kleinschalige initiatieven. Bij initiatieven voor mestvergisting zal nadrukkelijk aandacht zijn voor milieu-effecten en de volksgezondheid. Voor zelfstandige bedrijven gericht op grootschalige mestvergisting is in het landelijk

gebied geen plaats, deze horen thuis op bedrijventerreinen. Ook is energieopwekking met zonnepanelen of windturbines op bestaande gebouwen en erven mogelijk, zoals dat hiervoor is beschreven.

In relatie met pagina 21 ontwikkelt de provincie een beoordelings-systeem op grond waarvan agrarische bedrijven ontwikkelingsruimte kunnen krijgen. Dit ontwikkelingssysteem wordt opgezet om verder invulling te geven aan ontwikkelruimte van agrarische bedrijven irt weging/score op het gebied van milieu, dierenwelzijn, volksgezondheid en ruimtelijke kwaliteit. Ook kan hier worden gedacht aan water, klimaat en biodiversiteit. Primair doel is duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied en sturing op kwaliteit van plannen. Ten aanzien van dit zogeheten plussenbeleid neemt de gemeente Zutphen deel aan dit proces en volgt deze ontwikkelingen. De provincie zal dit plussenbeleid opnemen in haar verordening en daarmee wordt dit uitgangspunt voor de gemeenten. Derhalve wordt in deze visie geen verdere uitwerking gegeven aan dit punt, maar wordt dit tezamen met de Gelderse (regio)gemeenten verder uitgewerkt.

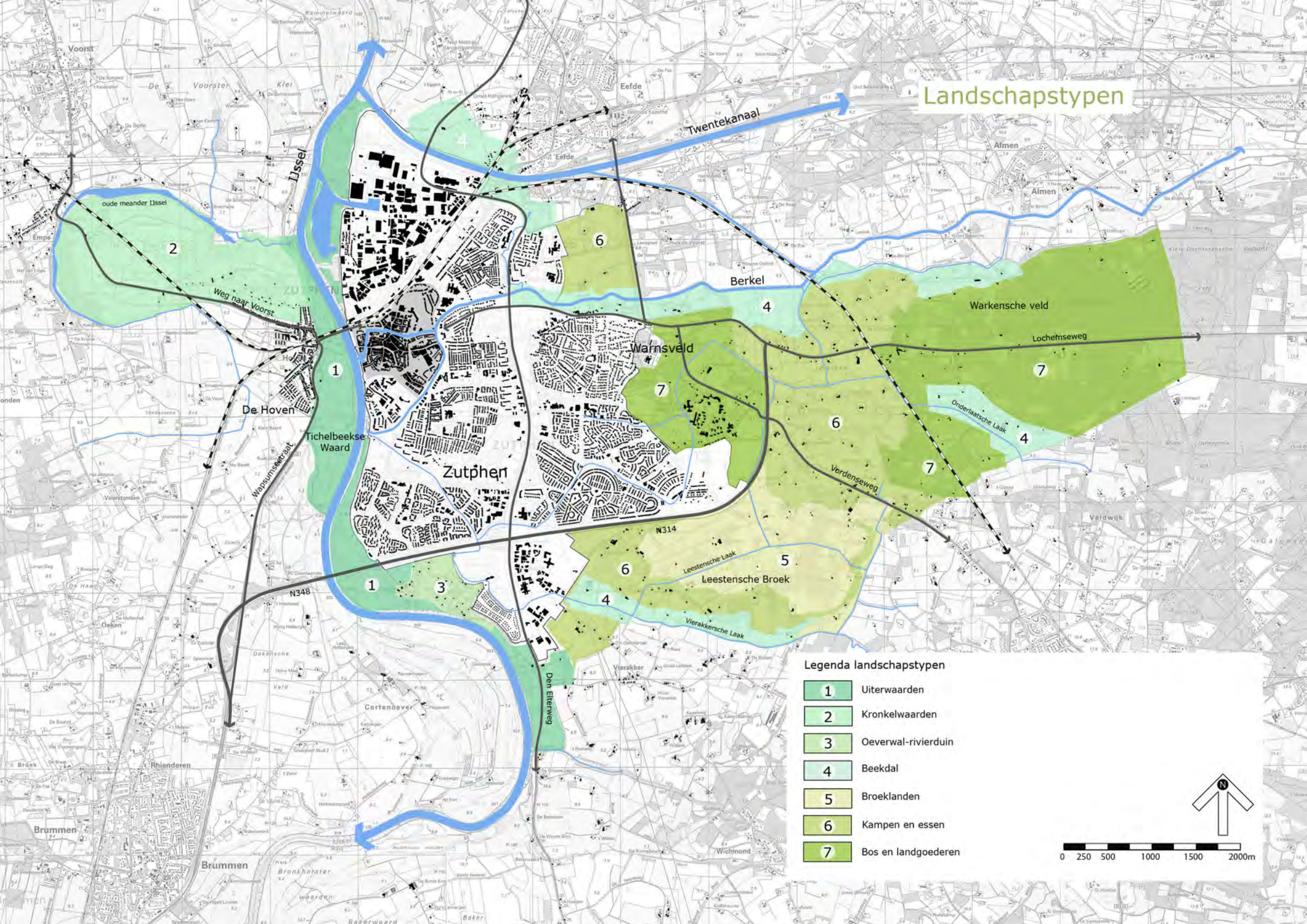
5) Kansen voor stadslandbouw: landbouw in eigen hand

Om de relatie tussen het voedsel en de grond te laten zien en om de ecologische footprint te verkleinen zijn er inwoners geïnteresseerd in stadslandbouw. Het gaat daarbij om agrarische productie die niet bedrijfsmatig, maar door groepen inwoners plaatsvindt. In de regel vindt stadslandbouw plaats op braakliggende gronden in de stad. Ook daarbuiten kunnen initiatieven worden ontwikkeld. De meeste kansen doen zich voor in de 'groene gordel' in de directe omgeving van de stad.

6) Keuze uit scala aan duurzaamheidsaspecten

Er zijn veel manieren waarop duurzaamheid in de samenleving kan worden vergroot. Te denken valt aan hergebruik van hemelwater/ grijswater, energiezuinig en duurzaam bouwen, alternatieve vormen van vervoer (elektrische auto/fiets), het voorkomen of hergebruiken van afval en het composteren van eigen groenafval enzovoort. De genoemde duurzaamheidsaspecten hebben overwegend betrekking op milieu. Bij duurzaamheid binnen de ruimtelijke ordening gaat het over ruimtelijke kwaliteit, over gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde. Dergelijke initiatieven worden van harte door de gemeente verwelkomd. De keuze is aan de individuele burger of ondernemer.

Landschapstypen

Legenda landschapstypen

- 1 Uiterwaarden
- 2 Kronkelwaarden
- 3 Oeverwal-rivierduin
- 4 Beekdal
- 5 Broeklanden
- 6 Kampen en essen
- 7 Bos en landgoederen

0 250 500 1000 1500 2000m

6. Bouwstenen gebiedsDNA als inspiratiebron ontwikkelingen

Inleiding

In het landelijk gebied wordt veel ruimte geboden aan verschillende initiatieven en ontwikkelingen. Belangrijk is, dat naast een economische impuls voor het landelijk gebied, ook sprake is van een impuls in de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. De verschillende gebieden met hun eigen specifieke gebiedsDNA vormen immers het 'decor-leefomgeving' van deze activiteiten en bepaalt mede de economische waarde van bijvoorbeeld een woning, recreatieterrein of bedrijf. Zorgvuldig omgaan met de bouwstenen van dit gebiedsDNA is dan ook van groot belang. Borgen van bestaande waarden en bouwen aan nieuwe waarden voor de toekomst vormt een leidraad bij het realiseren van nieuwe initiatieven en ontwikkelingen. Inspiratie kan gehaald worden uit het specifieke gebiedseigen DNA van een gebied. Een initiatief voegt zich als vanzelfsprekend in de karakteristieke patronen en structuren van de verschillende onderdelen van het gebiedsDNA.

Initiatieven en ontwikkelingen zullen veelal op en rondom het huidige erf plaatsvinden. Er kan wellicht ook sprake zijn van initiatieven die een groter gebied omvatten, zoals een uitbreiding van een recreatieterrein of vergroting van een agrarische activiteit, of initiatieven die zich richten op het ontwikkelen en versterken van het landschap en/of de natuur.

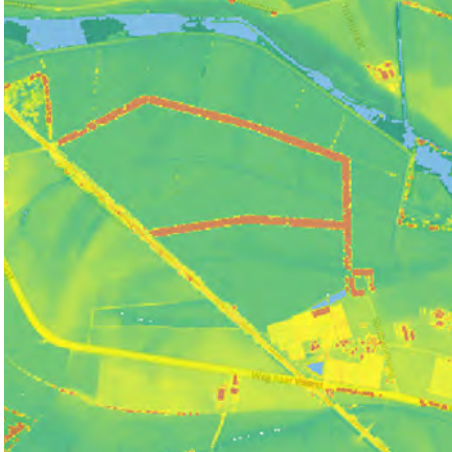
Dit hoofdstuk geeft inzicht in de verschillende bouwstenen van het specifieke gebiedsDNA van het landelijk gebied. We maken daarbij gebruik van de karakteristieke landschapstypen die in het landelijk gebied van Zutphen voorkomen. De begrenzingen en benamingen van de landschapstypen zijn hetzelfde als in het landschapsontwikkelingsplan van de gemeente Zutphen. We geven aan welke karakteristieke bouwstenen, patronen en structuren gebruikt kunnen worden bij nieuwe ontwikkelingen en initiatieven, per voorkomend landschapstype in het landelijk gebied van Zutphen. Zowel voor de opbouw van een karakteristiek erf, als ensemble van bebouwing en landschapselementen, als het landelijk gebied als geheel. We nodigen u uit om met uw initiatief een bijdrage te leveren aan het versterken en borgen van de Zutphense identiteit. Dit hoofdstuk geeft verder inzicht in de verschillende bouwstenen van het specifieke gebiedsDNA van het landelijk gebied met als doel als inspiratiebron voor ontwikkelingen te fungeren.

Het gebiedsDNA wordt per landschapstype beschreven aan de hand van de volgende bouwstenen:

- Natuurlijke ondergrond.
- Cultuurhistorische ontwikkeling.
- huidige ruimtelijk functionele structuur
- Kenschets
- Bouwstenen gebiedsDNA landschap
- Bouwstenen gebiedsDNA erven

Kronkelwaarden

natuurlijke ondergrond

- bodem: rivierkleigronden
- oude nevengeulen zichtbaar
- herkenbaar microreliëf
- ontstaan door dynamiek rivier

cultuurhistorische ontwikkeling

- open landschap
- beplanting: voornamelijk elzen- en eikensingels langs de nevengeul en kavelgrenzen
- onregelmatige blokverkaveling
- hooi- en weilanden
- grote maat en schaal

huidig ruimtelijk functionele structuur

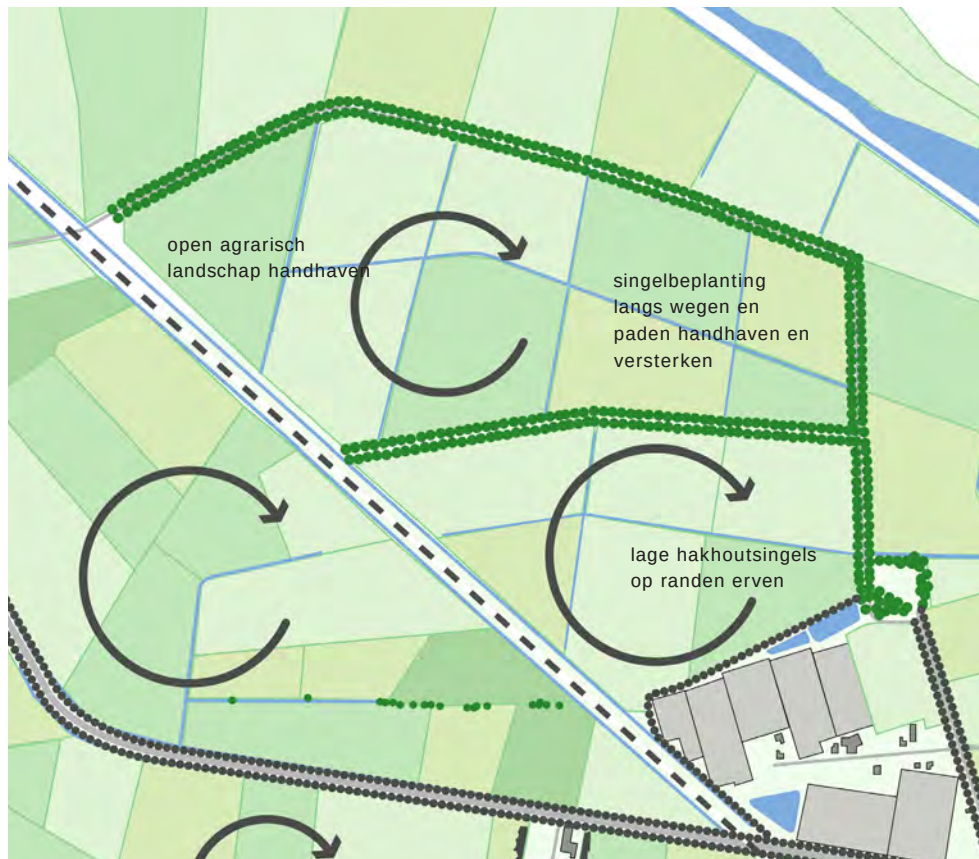
- versnipperd groen en restanten houtsingels langs perceelsgrenzen
- grondgebruik: vooral grasland, maar ook andere vormen van grondgebruik zoals maïs (akkerbouw)
- verspreid gelegen erven
- concentratie kassen bij de Hoven

Kenschets

De kronkelwaarden zijn gelegen in de laagten van het IJsseldal. De kronkelwaarden zijn de afgesneden stukken van het uiterwaardenlandschap die door kanalisatie van de IJssel zijn ontstaan. De kronkelwaarden hebben een open en grootschalig agrarisch karakter met her en der boomsingels langs ontsluitingswegen en erven. Het was van oorsprong een nat gebied met voornamelijk hooi- en weilanden. Door sterke ontwatering is het natte karakter verminderd waardoor de gronden geschikter werden voor agrarisch gebruik. Bebouwing is grotendeels afwezig en de aanwezige bebouwing zijn voornamelijk nieuwe grootschalige veeteeltbedrijven. In sommige delen is grootschalige tuinbouw in kassen ontstaan.

Kronkelwaarden

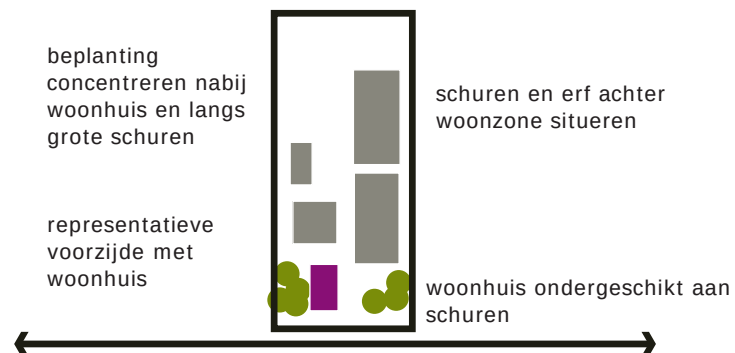
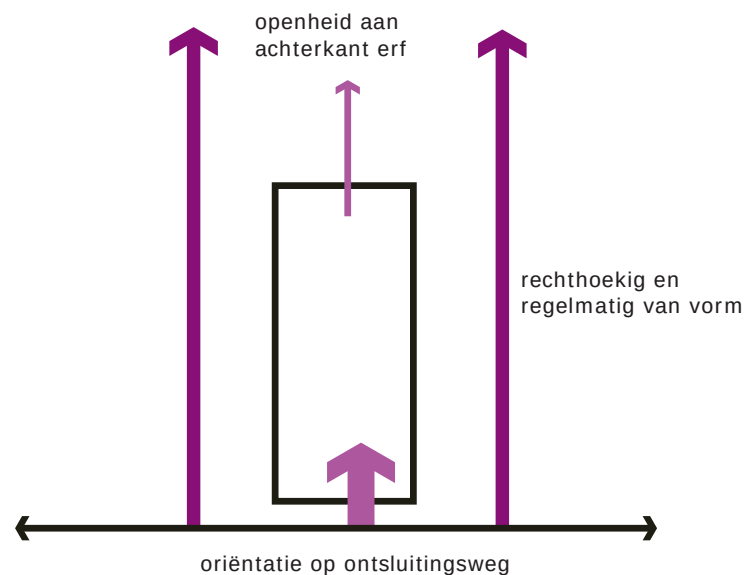
Bouwstenen gebiedsDNA landschap

- grootschalig karakter met grote blokvormige kavels
- langs ontsluitingswegen en paden lanen van bomen en beplantingsingels
- rondom kronkelwaard natuurzone met oude meander IJssel met wilgenbossen en natte graslanden.
- contrast tussen open agrarische karakter en het meer kleinschalig landschap versterken.

Bouwstenen gebiedsDNA erven

- erven zijn relatief nieuw en liggen midden in de kronkelwaarden
- erf is regelmatig van vorm
- situering gebouwen in strak stramien
- bebouwing in lengterichting
- grootschalige bebouwing
- grens tussen erf en landschap is hard
- voorgevel zichtbaar vanaf weg
- zijkant erf aanzetten met hoge dichte beplanting
- beplanting aan windzijde voor beschutting
- hagen aan voorzijde erf

Uiterwaarden

natuurlijke ondergrond

- gelegen in de natte zones van het IJsseldal.
- bodem: rivierkleigronden
- oude nevengeulen in ondergrond merkbaar en op sommige plekken zichtbaar
- herkenbaar microreliëf

cultuurhistorische ontwikkeling

- zeer open landschap
- beplanting: voornamelijk wilgensingels langs de rivier of sloten
- onregelmatige grootschalige blokverkeveling
- hooi- en weilanden

huidig ruimtelijk functionele structuur

- nat karakter nog grotendeels in tact
- verkaveling nog min of meer intact. Niet in cultuur gebracht voor grootschalige landbouw
- grondgebruik: vooral extensief grasland. Sommige delen geschikt gemaakt voor natuurontwikkeling door grasland verder te extensiveren houtopstand intact te laten
- geen bebouwing
- waterberging

Kenschets

Het uiterwaardenlandschap is gelegen in de laagten van het IJsseldal. Langs de IJssel is een open en grootschalig landschap ontstaan met her en der aangelegde boomsingels van (knot)wilgen en spontaan opgeschoten wilgenbos. Het is een van oorsprong een nat gebied met voornamelijk hooi- en weilanden. Bebouwing is grotendeels afwezig en de aanwezige bebouwing staan op de hogere delen langs de randen van de uiterwaarden. De uiterwaarden zijn uitermate geschikt voor waterberging in combinatie met natuur en recreatieve ontwikkelingen.

Uiterwaarden

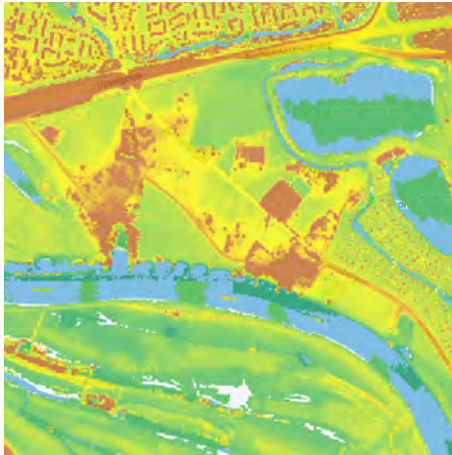
Bouwstenen gebiedsDNA landschap

- natuur- en waterbergingsfunctie
- grootschalige openheid
- lange noord-zuid georiënteerde beplantingsstructuren veelal van (knot)wilgen
- kenmerkend microreliëf
- zichtlijnen vanuit de Hoven op de historische binnenstad over de Tichelbeeksewaard

Oeverwal-rivierduin

natuurlijke ondergrond

- gelegen op de hogere koppen van de dekzandvlaktes en op de flanken van de stuwwallen
- kleinschalig natuurlijk patroon als ondergrond
- de bodem bestaat uit fijnzandig en zavelgronden
- relatief grote reliëfverschillen op geringe afstand (steilranden)
- nat-droog verschillen op korte afstand

cultuurhistorische ontwikkeling

- samenhangend systeem van kleinschalige essen, individuele erven en bosjes
- kleinschalig halfopen contrastrijk landschap
- organisch gegroeid kleinschalig dicht netwerk van erven, wegen, kleinschalige bouw- en graslanden en beplanting
- beplanting van houtwallen, lanen, singels en hakhoutbosjes; omzomen door kleinschalige bouwlanden
- onregelmatige blokverkaveling

huidig ruimtelijk functionele structuur

- de samenhang van erven, kleinschalige essen, flanken, verdwijnt en vervaagt
- de beplanting langs de randen van de esjes en omzoomde graslanden is veelal verdwenen, alleen restanten van voornamelijk bosjes zijn nog zichtbaar
- grootschaligere stallen en erven domineren in het landschapsbeeld op bepaalde locaties
- oprukkende stedelijke functies bedreigen het kleinschalige karakter van het oeverwallandschap.

Kenschets

Het oeverwal/rivierduin landschap zijn de hogere delen in het IJsseldal en zijn zandige/siltige afzettingen. Van oudsher werd op de hogere delen langs de rivier gewoond. Het is een halfopen landschap dat een contrast vormt met het zeer open landschap van de uiterwaarden. Op de oeverwal/rivierduinen vond een mix van akkerbouw, veeteelt en fruitteelt plaats. Op de hoogste delen van de oeverwal is de bebouwing terug te vinden. Door stedelijke uitbreidingen en toevoeging van stedelijke functies is het landschap van de oeverwal/rivierduinen sterk versnipperd en is het kleinschalige karakter van de oeverwal verdwenen.

Oeverwal-rivierduin

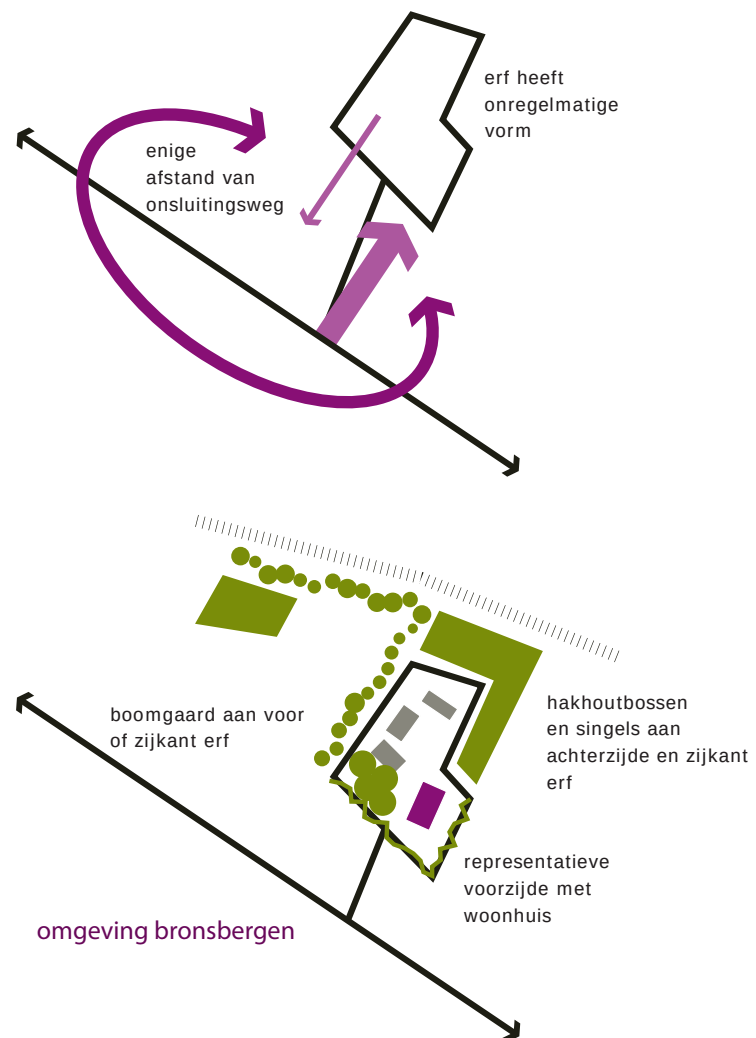
Bouwstenen gebiedsDNA landschap

- kleinschalig landschap waarin kleine kavels afgewisseld worden met boerenerven en robuuste groenstructuren
- diversiteit aan functies. Intensiteit functies neemt toe nabij de stad
- kleinschalige karakter van robuuste groenstructuren

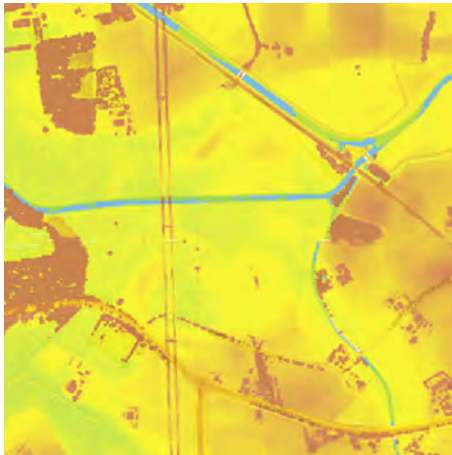
Bouwstenen gebiedsDNA erven

- erf op hogere delen van rivierduin/oeverwal
- erf is onregelmatig van vorm
- diversiteit in situering gebouwen op erf
- diversiteit in bebouwingsrichting
- erf is vaak besloten en omsloten
- grens tussen landschap en erf diffuus
- voorgevel zichtbaar vanaf weg
- hagen aan voorzijde erf
- achterzijde aanzetten met hoge dichte beplanting
- beplanting aan windzijde voor beschutting
- aanplant fruitboomgaarden bij erf

Beekdalen

natuurlijke ondergrond

- gelegen in de natte dekzandlaagtes en langs de lagere flanken van de stuwwallen
- beekdallandschap met weinig reliëf
- bodem: beekeerdgronden
- gekanaliseerde beeklopen
- benedenloop van beken

cultuurhistorische ontwikkeling

- halfopen landschap met her en der singels en broekbosjes
- beplanting: voornamelijk elzen- en eikensingels en houtwallen
- beplanting vaak hakhout dat tevens diende als veekering
- onregelmatige blokverkaveling
- hooi- en weilanden
- geen bebouwing

huidig ruimtelijk functionele structuur

- nat karakter verdwijnt door sterke ontwatering
- versnipperd groen en restanten houtsingels
- beeklopen omgeleid of rechtgetrokken
- karakteristieke coulissenlandschap vermindert door ruilverkaveling en schaalvergroting, grotere maat en schaal van het landschap tot gevolg
- grondgebruik: vooral grasland, maar ook andere vormen van grondgebruik zoals mais
- weinig geschikt voor akkerbouw
- bebouwing langs randen beekdalen

Kenschets

Het beekdallandschap is gelegen in de laagten van de dekzandruggen. Langs de beeklopen is een open ontstaen met her en der boomsingels en broekbosjes. Het is een nat gebied met voornamelijk hooi- en weilanden. De bebouwing staat vooral op overgang van het beekdal en het essen- of kampenlandschap. Door sterke ontwatering is het natte karakter vermindert waardoor de gronden geschikter werden voor agrarisch gebruik. De beeklopen zijn dan ook veelal rechtgetrokken en de houtsingels zijn gerooid. De samenhang tussen de verschillende elementen is dan ook vaak sterk verminderd. In dit landschapstype is het streven gericht op het versterken en ontwikkelen van de herkenbaar- en zichtbaarheid van de beekloop en het verstevigen van de groene randen zoals houtwallen, singels en broekbosjes.

Beekdalen

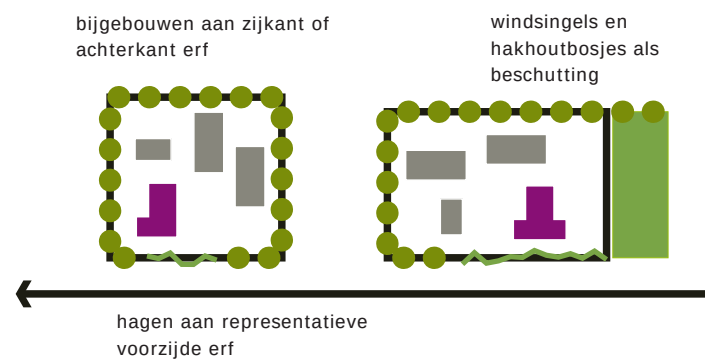
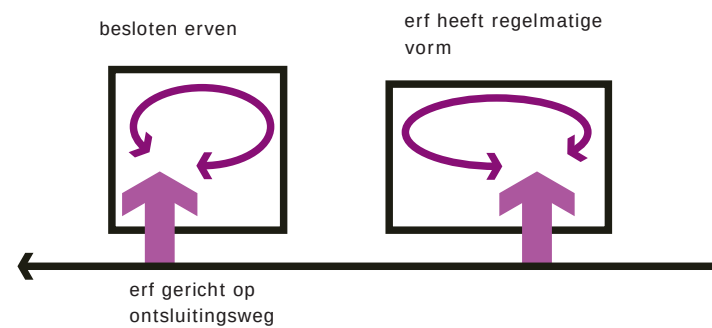
Bouwstenen gebiedsDNA landschap

- nu open landschap
- grote blokvormige kavels
- van oudsher groene omzoming kavel.
- beken en rivier de Berkel gekanaliseerd. Beken natuurlijker maken door ze te laten meanderen en het realiseren van bredere oeverzones.
- contrast tussen open landschap langs de beek en halfopen landschap op de hogere delen van beekdal
- nieuwe ontwikkelingen en uitbreidingen bestaande bedrijven concentreren op de hoge gelegen randen en langs ontsluitingswegen

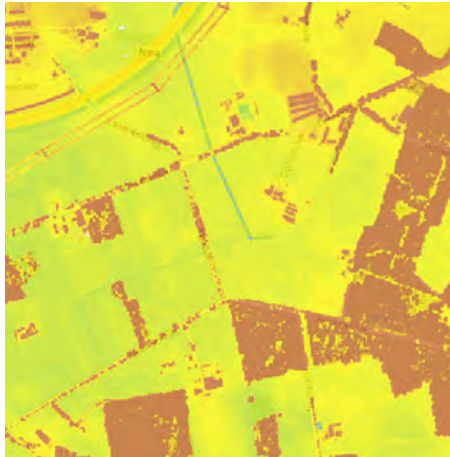
Bouwstenen gebiedsDNA erven

- bebouwing is gekoppeld aan weg
- erf heeft regelmatige (vierkante of rechthoekige) vorm
- erven hebben duidelijke afstand onderling
- bebouwingsrichting parallel of haaks op de weg
- besloten groene erven
- aanleg windsingels en hakhoutbosjes als beschutting tegen wind
- hagen aan voorzijde erf
- siertuin aan voorzijde erf
- bij grote bijgebouwen in lengterichting aanplant hakhoutsingel

Broeklanden

natuurlijke ondergrond

- venige, moerige en kleiige, natte tot vochtige terreincondities
- kalkloze zandgronden, vaaggronden

cultuurhistorische ontwikkeling

- halfopen tot gesloten landschap
- perceelsgewijs ontgonnen voor landbouw rond 1900
- rationele regelmatige blokverkaveling met kavelsloten
- beplanting in blokkavels
- verhoogde wegen voorzien van laanbeplantingen
- houtteelt, voornamelijk populierenbos

huidig ruimtelijk functionele structuur

- verbeterde ontwatering versnelde de ontginning van de natte gronden
- broekbossen op slecht te ontwateren gebieden
- ruilverkavelingen leidde tot schaalvergroting in kavelstructuur
- beken en natuurlijke waterlopen gekanaliseerd
- bebouwing verspreid door gebied

Kenschets

De broekontginning is een jong landschapstype. Pas aan het eind van de 19^e, begin 20^e eeuw, werden de lagere natte gronden van de dekzandvlaktes ontgonnen. De verbeterde ontwateringstechnieken maakte het mogelijk deze gebieden geschikt te maken voor de landbouw. Het landschap is rechtlijnig ontgonnen. De natte gronden, juist kenmerkend voor broekgronden, zijn ingeplant met bos. Het landschap heeft een grote maat en schaal en het verkavelingspatroon is rationeel. Boerderijen zijn er relatief weinig en komen zeer verspreid in het landschap voor. Het rationele karakter van dit landschap kan door het herstellen en ontwikkelen van robuuste groene structuren versterkt worden. Binnen de robuuste groenstructuren is er ruimte voor efficiënte landbouw.

Broeklanden

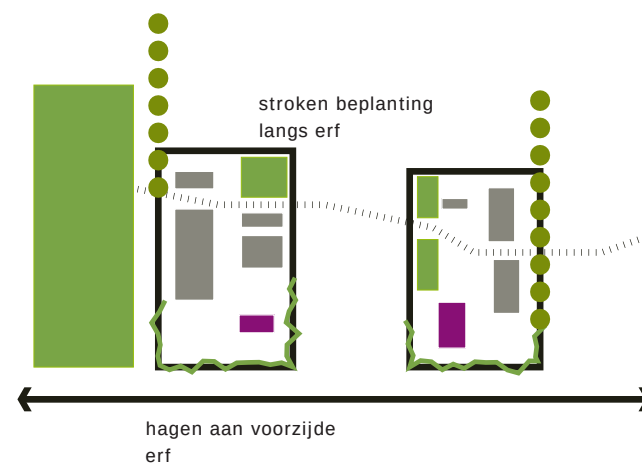
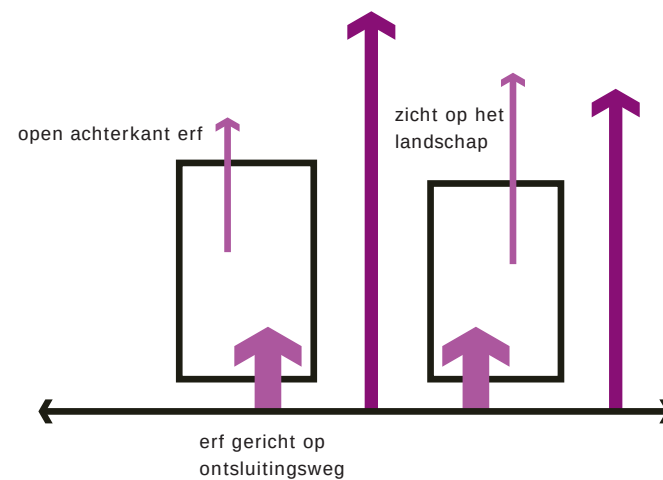
Bouwstenen gebiedsDNA landschap

- van oorsprong nat gebied, nu sterk ontwaterd voor landbouw
- grote blokvormige kavels
- rechtlijnige wegenstructuur door late ontginning
- laanbeplantingen
- restanten broekbossen aanwezig, deelt gebied op in kamers.
- erven gesitueerd langs ontginningswegen.

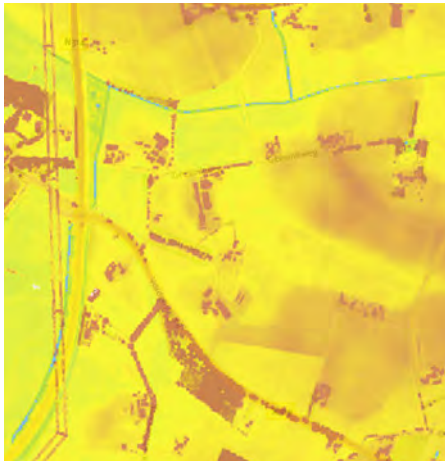
Bouwstenen gebiedsDNA erven

- bebouwing op hogere delen landschap
- broekbossen geven bebouwing plaats in landschap
- erf is rechthoekig van vorm
- grote kavel
- rechtlijnige situering van bebouwing (parallel en loodrecht)
- voorgevel zichtbaar vanaf weg
- hagen aan voorzijde erf
- siertuin en moestuin aan voorzijde erf
- geen omkadering, maar stroken beplanting langs of op het erf
- bomenrij langs erf als windscherm

kampen- en essenlandschap

natuurlijke ondergrond

- essen en kampen liggen op de hogere dekzandruggen en kleine dekzandkopjes
- de bodem bestaat uit podzolgronden en enkeerdgronden
- karakteristiek microreliëf, deels natuurlijk, deels cultureel met soms hoge steilranden door eeuwenlange bemesting met heideplaggen en stalmest

cultuurhistorische ontwikkeling

- historisch gezien vormden de essen een samenhangend agrarisch systeem met de lager gelegen beekdalgronden en de heidegebieden
- open bouwlanden omzoomd door groene erven en hoge beplantingen
- onregelmatige blokverkeveling op de es
- de beplanting bestaat uit houtwallen, wegbeplantingen, singels en hakhoutbosjes. Langs randen van de es kleinschalige besloten structuur
- historisch grondgebruik: veelal graanteelten

huidig ruimtelijk functionele structuur

- herkenbare grote open ruimte met karakteristiek microreliëf
- contrasten tussen besloten groene randen en open escomplexen vervagen door het verdwijnen van beplanting in de randen en op de erven
- open karakter van de es vervaagt o.a. door boomkwekerijen en grootschalige bebouwing
- losse ervenstructuur rondom es
- grote erven, met grote volumes
- nieuwbouw ontnemt soms zicht op es
- functieverandering agrarische erven naar wonen en werken

Kenschets

De gronden op de hogere opduikingen van de dekzandvlaktes en op de grotere dekzandruggen werden al vroeg in cultuur gebracht. Kenmerkend zijn de rondom de es, gesitueerde boerderijen. De typische bolling van de essen is ontstaan door de eeuwenlange ophoging van heideplaggen vermengd met mest. Dit leverde een vruchtbaar esdek op, geschikt voor de landbouw. De essen hebben een open karakter. De randen van de es zijn omzoomd door beplanting en de agrarische erven. Het verschil tussen het kampen- en essenlandschap is de maat en schaal van de ontginningen. Het kampenlandschap is individueler ontgonnen op de kleinere dekzandkopjes in en langs de lager gelegen gebieden en heeft een kleinere landschappelijke maat en schaal dan het essenlandschap.

Het streven is om bij nieuwe ontwikkelingen in te zetten op het behouden en versterken van de robuuste kenmerken van deze landschapstypen. Het gaat dan om de openheid van de oude bouwlanden en de groene omzoming van de essen.

kampen- en essenlandschap

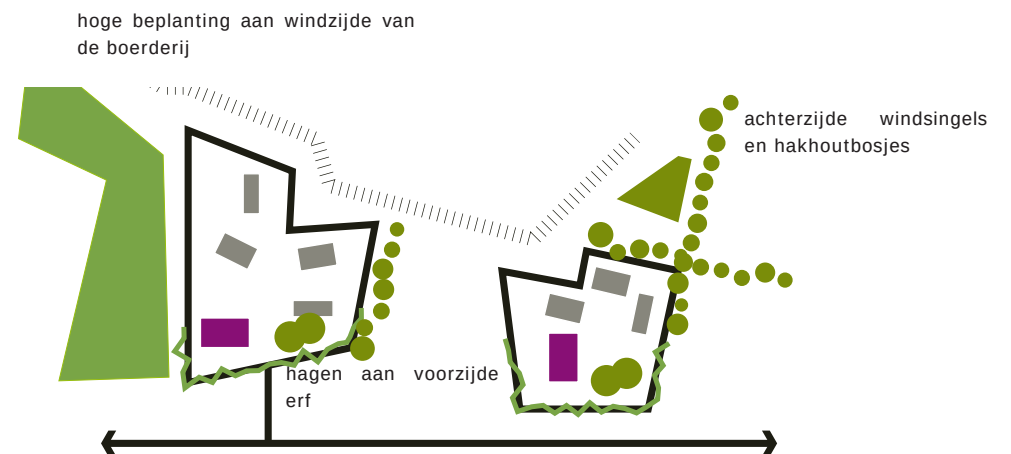
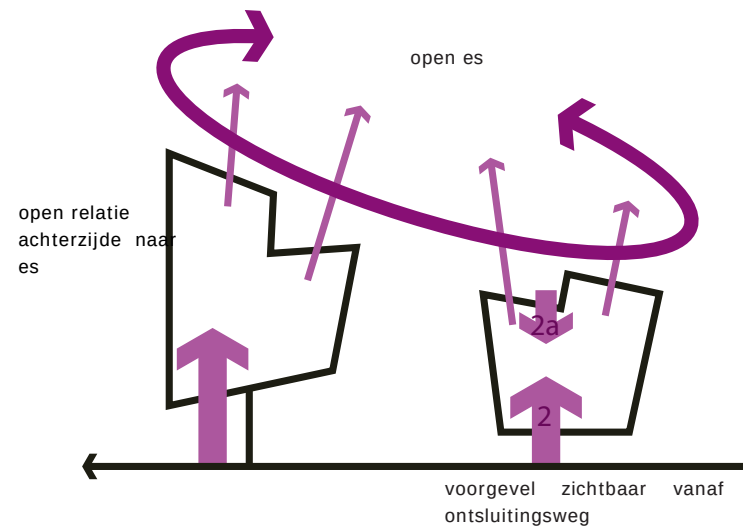
Bouwstenen gebiedsDNA landschap

- microreliëf met bollingen en steilranden van de escomplexen
- openheid van het escomplex
- zicht vanaf wegen op open essen
- erven gelegen aan de randen van de es
- groene omzoming van het escomplex door erfbeplantingen, houtwallen, singels en wegbeplantingen
- contrast tussen open escomplexen en kleinschalige landschappelijke overgangszone naar lager gelegen delen
- onregelmatige kavelvormen en wegenpatroon

Bouwstenen gebiedsDNA erven

- erven en bebouwing compact aan de randen van de es
- open inrichting achterzijde erf, visuele en functionele relatie met achterliggende bouwlanden
- erf is onregelmatig van vorm
- sprake van herkenbare afzonderlijke bouwmassa's in een informele en losse setting
- voorgevel zichtbaar vanaf de weg
- achterzijde erf windsingels en hakhoutbosjes (hogere beplanting)
- hagen aan voorzijde erf
- sier- en moestuin aan voorzijde erf
- boomgaard en/ of solitaire bomen (nutsfunctie) aan voorzijde erf

Bos en landgoederen

natuurlijke ondergrond

- dekzandgronden en stuwwallen
- holtpolzolgronden, veldpolzolgronden en gooreerdgronden

cultuurhistorische laag

- voormalige heidevelden met boscomplexen. Boscomplexen zijn aangelegd door het ontstaan van landgoederen
- enkele kleinschalige individuele kampongningen, vaak op de overgang naar de beken

huidig ruimtelijk functionele structuur

- rechthoekige percelen bos op voormalige heideterreinen
- bebost met productiebos of spontane opslag van grove den, berk en eik
- afwisselend met open velden van oude ontginningen of velden die door houtkap van productiebos zijn ontstaan
- incidentele bebouwing langs ontsluitingswegen

Kenschets

De bossen liggen op de hogere gronden in het oosten van Zutphen op dekzandruggen. Deze hogere gronden waren in het verleden in gebruik als heidevelden met aan de randen kleinschalige kampontginningen. Later zijn deze gronden vaak omgevormd naar bos door aanplant voor houtproductie vanuit de landgoederen of door natuurlijke successie. Tegenwoordig zijn de bossen met name in trek voor recreatie en natuurbeleving. In het gebied liggen kampeerterreinen, landgoederen en nieuwe buitenplaatsen. Beheer, behoud en herstel van de bossen voor natuur, recreatie maar ook houtproductie is het wensbeeld voor de bos en landgoedzones.

Bos en landgoederen

Bouwstenen gebiedsDNA landschap

- sterk contrast tussen open weilanden en bossen
- binnen bossen sterke variatie in dichtheid en assortiment.
- verscheidenheid binnen de bosgebieden en landgoederen zijn ecologisch waardevol gebieden.
- langs doorgaande wegen diverse karakteristieke landgoederen en formele landhuizen.
- bossen en landgoederen worden veelal gebruikt voor recreatieve doeleinden.

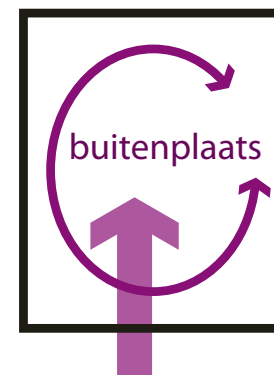
Bouwstenen gebiedsDNA erven

- kleine erven die vaak bij de omliggende landgoederen toebehoren
- erven langs de bossen en in open plekken
- bestaande erven inpassen in bos boomsingels, houtwallen en bosstroken

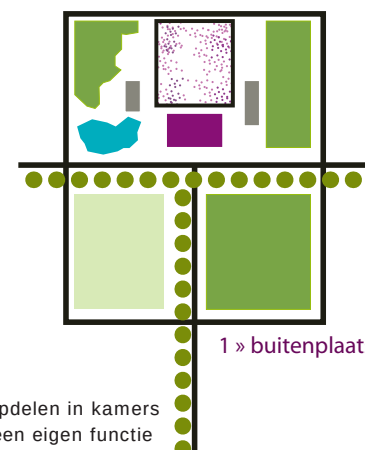

landgoed duidelijke relatie met omgeving. landgoed gaat op in landschap

besloten landgoed

duidelijke entree door oprijlaan

landgoed opdelen in kamers met ieder een eigen functie

7. Realisatie en doorwerking

Inleiding

In het voorgaande is de ruimtelijke visie van de gemeente Zutphen beschreven. De gemeente Zutphen nodigt een ieder uit om de geschetste kansen en mogelijkheden in de praktijk te benutten.

De realisatie van de visie is vooral afhankelijk van particulier initiatief. De financiële slagkracht van de gemeente Zutphen is beperkt. De gemeente Zutphen zal daarom zelf in de regel geen initiatieven ontplooiën om het landelijk gebied anders in te richten tenzij het gaat om de gronden die al bij de gemeente in bezit zijn. Bijdragen aan de visie kunnen worden verwacht van de verschillende grondeigenaren. Te denken valt aan kleinere en grotere particulieren (landgoedeigenaren), maar ook aan natuur beherende instanties en waterschappen.

Rol

Het is niet meer vanzelfsprekend dat de gemeente de regie voert op alle aan het landelijk gebied gerelateerde onderwerpen. Op sommige vlakken zullen we nauw samenwerken, bij andere laten we het initiatief graag over aan anderen en denken we mee.

Voorbeeld van verschillende rollen (niet uitputtend)

Sturen/richting geven/Toetsen

Ter waarborging van de kwaliteit geeft de gemeente richting en stelt zij randvoorwaarden. Dit doet zij bijvoorbeeld in haar bestemmingsplan, in deze visie landelijk gebied en in welstandsbeleid. Randvoorwaarden worden veelal ook ingegeven door andere organisaties als provincie Gelderland.

Faciliteren

De gemeente zorgt voor het goed verlopen van (bestemmingsplan) procedures en faciliteert dit proces.

Uitnodigen

De gemeente wil met de visie boeren, burgers en buitenlui uitnodigen te komen met inspirerende en kwalitatieve plannen. Het initiatief daarvoor ligt in de eerste plaats bij bewoners en agrariërs zelf.

Samenwerken/verbindend

Door als gemeente samen te werken met aangrenzende gemeenten (regionale samenwerking), provincie en regio's Achterhoek en Stedendriehoek streeft de gemeente naar afstemming in beleid, uitwisseling van kennis en samenwerking in regionale opgaven.

Naast gemeenten zijn ook partners binnen de gemeente belangrijk. Dit zijn bijvoorbeeld partners op het terrein van landbouw, natuur, water en natuurlijk inwoners van de gemeente zelf.

Procesafspraken

Voor de uitvoering van deze visie is het belangrijk dat partijen elkaar kennen en informatie met elkaar delen. Om dit te bereiken worden onderstaande punten uitgevoerd.

- Bij initiatieven van partijen treedt de gemeente in overleg met de aanvrager.
- De gemeente neemt deel aan overleggen in de regio Achterhoek

en Stedendriehoek conform de bestuurlijke overlegstructuren die bestaan.

- De gemeente stemt in het bijzonder ontwikkelingen af met de gemeente Lochem en Bronckhorst. Het grootste deel van buitengebied van de gemeente Zutphen sluit aan op het buitengebied van deze gemeenten.
- De gemeente overlegt 2 keer per jaar met LTO. De landbouw is een grote speler in het landelijk gebied. Doel van het overleg is informatie uitwisseling.

Evaluatie

De gemeente Zutphen volgt blijvend ontwikkelingen en trends in relatie tot Zutphense 'problematiek'. Als bijstelling van de visie nodig is, gebeurt dit om de koers te kunnen blijven volhouden en uitdragen, en te realiseren met anderen.

Agenda Visie Landelijk Gebied Zutphen

We hebben de visie vertaald in een agenda voor de uitvoering. De agenda geeft een overzicht van onderwerpen waaraan een uitwerking wordt gegeven. Een aantal van deze onderwerpen loopt al, maar worden voor de volledigheid hier wel benoemd. De agenda is gevat in een tabel op de volgende pagina.

AGENDA VISIE BUITENGEBIED

Onderwerp	Subdoel	Wat doen wij ervoor	Rol van betrokkenen	Financiën	Startdatum
Ruimtelijke Ordening					
1 Bestemmingsplan buitengebied	Wettelijke taak, bestemmingsplannen op orde en niet ouder dan 10 jaar.	Actualiseren bestemmingsplan/beheersverordening buitengebied, opstellen 1 bestemmingsplan voor hele buitengebied waarin de visie wordt	Gemeente: opstellen, informeren via gebruikelijke richtlijn van gemeentelijke inspraakverordening en wettelijke bepalingen.	Regulier	2016
2 Welstandnota deel buitengebied	Complementeren beleid, basis op orde.	Welstandnota actualiseren, beoogde ruimtelijke kwaliteit vertalen naar welstandnota	Gemeente: opstellen.	Regulier	Inpassen in lopende actualisatie.
3 Structuurvisie	Visie verankeren in gemeentelijke structuurvisie, beleid op orde, wettelijke taak.	Visie onderdeel uit laten maken van op te stellen wettelijk vereiste structuurvisie voor hele gemeente.	Gemeente: opstellen.		P.M. n.a.v. bijstellingsnotitie.
4 Landschappelijke inpassing	Borgen visie landelijk gebied, onderdeel kwaliteit van een goede landschappelijke inpassing.	Uitwerken in interne en externe handelswijze, faciliterende rol vormgeven i.r.t. welstandnota/beeldkwaliteit.	Gemeente: opstellen intern en extern processchema.	Regulier	2015 t.b.v. input op te stellen handboek bestemmingsplan (Zutphense Standaard).
Bovengemeentelijk					
5 Natuur	Verwerken provinciaal beleid t.b.v. op te stellen bestemmingsplan.	Conform provinciaal vereiste implementeren beleid, incl proces hiertoe te komen	- Gemeente: uitvoeren i.s.m. provincie. - Kennis leveren aan provincie t.b.v. Provincie beleid kwaliteitatellers, gebiedsnotitie	Regulier	Lopend provinciaal proces.
6 Landbouw	Complementeren beleid t.b.v. op te stellen bestemmingsplan.	Conform provinciaal vereiste implementeren beleid, inclusief proces hiertoe te komen	- Gemeente: uitvoeren, beleid implementeren in bestemmingsplan - Provincie en regio: procestrekker	Regulier	Inpassen in bestemmingsplan buitengebied 2016. Lopend provinciaal proces.
7 Leegstand	Behoud en ontwikkeling economische vitaliteit landelijk gebied.	Regionaal samenwerken, gezamenlijke inventarisatie vraagstuk, actieplan leegstand.	Stedendriehoekgemeenten ism Provincie verkennen problematiek, Provincie trekker	-	Loopt, en 2015-2016.
8 Recreatie/sport	Samenwerken met Achterhoekse gemeenten t.a.v. onder andere routes.	Doorgaan met regionale samenwerking met Achterhoekse gemeenten.	Gemeente: deelnemen programma vrijetijdseconomie Achterhoek ism Stichting Achterhoek Toerisme.	Onder andere gemeentelijke subsidie aan Stichting Achterhoek Toerisme t/m 2017.	Loopt
9 Berkel	Toekomstbestendig maken stroomgebied Berkel.	Regionaal samenwerken, kansen faciliteren.	Gemeente: regionaal samenwerken en faciliteren. Berkelgemeenten, waterschap en anderen: Regionale samenwerking		Loopt
Erfgoed					
10 Onderzoek buitenplaatsen/landgoederen.	- Complementeren beleid buitengebied/landgoederen. Ruimtelijke kwaliteit van de landgoederen, kansen	Inzicht betekenis landgoederen t.b.v. kansen en ontwikkelingen.	Gemeente: uitwerken Regionale samenwerking: onderdeel regionaal onderzoek.	Provinciale subsidie	Maakt deel uit van lopend onderzoek.
11 Inventarisatie karakteristieke panden buitengebied, archeologie en historisch-geografische studie met name warken en warkense veld.	Behoud en borging kwaliteit cultuurhistorische waarden.	Uitvoeren Erfgoedagenda en benodigde kennis leveren tbv bestemmingsplannen, cultuurhistorische waardenkaart	Gemeente: uitvoeren.		P.M. naar aanleiding van bijstellingsnotitie.

Betrokken personen en instanties

Bestuurlijk opdrachtgever

Dhr. H. la Rose (tot medio 2014)

Mevr. C. Pennings (vanaf medio 2014)

Projectgroep

Dhr. Akkerman, SAB

Dhr. Bovenmarsch, Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)

Mevr. Cranen, gemeente Zutphen

Mevr. van Dijk, SAB

Mevr. van 't Erve, gemeente Zutphen

Mevr. Grijns, gemeente Zutphen

Dhr. Haafkens, gemeente Zutphen

Dhr. Habets, gemeente Zutphen

Mevr. Schuijl, gemeente Zutphen

Mevr. Wensink, gemeente Zutphen

Adviesgroep

Mevr. Beernink, LTO Noord afdeling Bronckhorst e.o.

Dhr. Maalderink, LTO Noord afdeling Bronckhorst e.o.

Dhr. De Wilde, Gelders Particulier Grondbezit (GPG)

Mevr. Willemsen, STUIT belangenbehartiging

Dhr. Geerders, STUIT belangenbehartiging

Dhr. Lammers, STUIT belangenbehartiging

Dhr. Grotenhuis, Vogelwerkgroep Zutphen e.o., Stichting Waardevol

Warnsveld

Dhr. Van den Akker, Natuurmonumenten

Mevr. Van Veen, Staatsbosbeheer

Mevr. Vreeken, Bomenstichting

Dhr. Bosma, IVN Zutphen/Warnsveld

Dhr. Weener, Waterschap Rijn en IJssel

Dhr. Timmer, Waterschap Vallei en Veluwe

Dhr. Steerneman, Atelier 3D

Mevr. Vervoort, Atelier 3D

Mevr. Buijs, Dorpsraad Warnsveld

Dhr. Maalderink, Dorpsraad Warnsveld

Dhr. Wallage, Dorpsraad Eefde

Dhr. Tielbeke, Dorpsraad Eefde

Dhr. Beuseker, Wijkraad de Hoven

Mevr. Franken, Wijkraad de Hoven

Mevr. Snijders, Dorpsbelang Wichmond Vierakker

Mevr. Orth, Wijkteam Noordveen

Mevr. Lintvelt, Wijkteam Noordveen

Mevr. Maas, Woon Advies Commissie Zutphen-Warnsveld

Dhr. Nagtegaal

Dhr. Nieland

De adviesgroep is gevormd uit diverse bestaande instanties en individuele leden die zich daarvoor hebben aangemeld naar aanleiding van een advertentie in de krant. Genoemde instanties zijn uitgenodigd, geïnformeerd en waren grotendeels en evenwichtig vertegenwoordigd bij de bijeenkomsten van de adviesgroep.

Geraadpleegde personen

Dhr. Groen, gemeente Zutphen

Dhr. Groothedde, gemeente Zutphen

Mevr. Helsdingen, gemeente Zutphen

Mevr. Meijer-Lapré, gemeente Zutphen

Dhr. Post, gemeente Zutphen

Mevr. Reijenga, gemeente Zutphen

Dhr. Sieben, gemeente Zutphen

Dhr. Spits, gemeente Zutphen

Mevr. Stortelder, gemeente Lochem

Dhr. Tent, gemeente Zutphen

